

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Doksansekizinci İçtima

9 Şubat 1340 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	642:644	2. — 1316 ve 1317 tevellütlü olup da emsalinin silâh altına celbinden evvel Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetince tanınmış şimendifer idarelerine itisabeylemiş olanların şimendifer ve müstahdeminin şimendifer kıtaatıyla bil-münavebe üçer ay talim ve terbiye askeriyeye görmek şartıyla vazifei hâzıralarında terklerine dair 1/392 numaralı lâyiha kanuniye ve Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, 1316 ve 1317 tevellütlü telgraf muhabere memur muavinalarının hizmeti fiiliyei askeriyelerine dair (2/224) Kezalik Konya Mebusu Naim Hazin Efendinin 1316 ve 1317 tevellütlü muallimlerin vazifei askeriyeden tecillerine dair teklifi kanunisi ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası (2/285)	645
2. — Evrakı varide	644		
Lâyhalar	644		
1. — Belediye kanunu lâyihasının intasına değin, İstanbul Şehremaneti Kanununun, bâzı tadilat ve tenkidat icrasıyla, Ankara'da tatbiki zımında Başvekaletten mevрут kanun lâyihası (1/440)	644		
Teklifler	644		
1. — Trabzon Mebusu Muhtar Bey ve rüfekasının Trabzon ve Rize vilâyetlerine ithal olunacak mısırın Gümrük Resmî hakkında teklifi kanunisi (2/288)	644		
Mazbatalar	644		
1. — Yunan âmâline hizmet ve vatana ihanette bulunmak maddesinden İkinci Ordu Divanı Harbince mahkûm Baltacı Hapsane Müdürü Ahmed ve rüfekasının 4/47 numaralı istidası ve hüküm kesbi katiyet etmemiş olduğu eihetle Divanı Temyizi Askeriye tetkik ve islah edilmek üzere evrakın Müdafaai Milliye Vekâletine tevdiine dair Adliye Encümeni mazbatası	644:645	Tezkereler	679
		1. — 1340 bütçesinin taksim kılındığına dair Muvazenei Maliye Encümeni tezkeresi	679

	Sayfa	Sayfa
Takrirler	645	
1. — Karesi Mebusu Vehbi Beyin, ruznamenin 23 ncu maddesini teşkil eden Belediye İstimlâk Kanunu muvakkatinin ikinci maddesinin tefsiri hakkındaki tezkere ve Dahiliye Encümeni mazbatasının müstacelen müzakeresine dair takiriri	645 : 646	646 : 648
3. — İcra Vekilleri muamelâtı	645	
1. — Başvekil İsmet Paşaya İzmir'de bulunduğu müddetçe Ser'iye Vekili Mustafa Fevzi Efendinin vekâlet edeceğine dair Riyaseti Cümhur telgrafı	645	
4. — Sualler, cevaplar	646	
		648
		648
		648
		648 : 666, 666 : 679

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat: 1,37

REİS — Fethi Bey

KÂTIPLER : Mahmud Bey (Siird), Kemal Bey (Adana)

REİS — Celseyi açıyorum; zaptı sabık hulâsası okunacak:

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Fethi Beyin tahtı Riyasetlerinde inikadederek zaptı sabık hulâsası kıraat ve tadilen kabul ve evrakı vâride aiddoldukları mahallere havale edildi. Müdafaaî memleket uğrunda ika edilmiş olan efal ve harekâtın cürum addolunmayacağı hakkındaki Kanunun tefsirine dair Adliye Encümeni mazbatası müstacel ruznameye alındı. Millî mücahedatta şehidolan Millî efrat ve zâbitan ailelerine nizamiye kıtaatındaki şehit ve mâlûller hakkındaki kavanin ve nizamatın tatbikine mütedair Kanun ikinci defa tâyini esami ile rey ve vaz'olundu. Neticeî tasnifte Kanunun 149 rey ile kabul edildiği tebliğ edilerek Leylei Regaip münasebetiyle Cumartesi günü içtima edilmek üzere Celseye nihayet verildi.

Reis
Ali Fethi

Kâtip
Adana
Kemal

Kâtip
Siird
Mahmud

REİS — Efendim zaptı sabık hakkında bir itiraz var mı? Zaptı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ
REŞAD B. (Saruhan) — Efendim, Muvazenei Maliye Encümeni namına Heyeti Aliyenize ufak bir mâruzatım var. Af buyurmanızı istirham edeceğim. Efendim Mardin Mebusu Muhteremi Yakup Kadri Bey biraderimiz 6 Şubat tarihli, «Akşam gazetesinde» ve «Akşam» gazetesinden naklen

dünkü, «Hâkimiyeti Millîye» gazetesinde, zannediyorum, «Meclis, Riyaseti Cümhur ve Hilâfet bütçeleri» serlevhasıyla Muvazenei Maliye Encümeniniz aleyhinde, gayet şiddetli ve hilâfi hakikat beyanatta bulunarak encümenimize irtica isnadetmiştir. Encümeninizi, Saltanatı Ferdiye ile Cumhuriyet idare arasında, bir muvazaa yapıyor gibi ağır töhmetler altında bırakmıştır. (Hâşâ, sesleri) Encümeniniz bundan son derece mütecessirdir. Bunu encümen kararıyla arz ediyorum. Muvazenei Maliye Encümenindeki arkadaşlarınız, hiçbir makamın, hiçbir kuvvetin esiri, aleti değildir. (Bravo, sesleri) Muvazenei Maliye Encümeni, zebunkeş dahi değildir. Belki hatır için makale yazılır. Fakat hatır için bütçe yapılmaz. (Bravo, sesleri), (Alkışlar) Heyeti Vekilei sabıka ve lâhikanın teklifi ne ise Muvazenei Maliye Encümeni, uzun münakaşat neticesinde, buna bir santim ilâve etmeksizin Heyeti Celilenize takdim etmiştir. Ne teşrifatına, ne elkabına ve ne de hususâtı sairesine bir nokta ilâve etmemiştir. (Bravo, sesleri) Bu bütçe encümünde müzakere edilirken; encümündeki müzakere esnasında ekseriyetin tensibi ve hile Heyeti Vekilei sabıka ve lâhikanın bu teklifini aynen Heyeti Aliyenize takdim etmeyi ve encümen âzası Heyeti Umumiye müzakeresinde mebus sıfatıyla mütalâatını arz etmeyi münasip görmüştür. Yakup Kadri Beyin bu isnadatını, bu hilâfi hakikat beyanatını encümenimiz aynı suretle matbuatla tezkibetmiş ve lâzımgelen mukabeleyi yapmıştır. Muvazenei Maliye Encümeniniz, Heyeti Celilenin bir cüzü olmak itibarıyla bu tesirat ve teessüfatımızı arz ediyoruz efendim. (İştirak ederiz, sesleri)

YAKUP KADRİ B. (Mardin) — Efendim, Muvazenei Maliye Encümeni Reisi Reşad Beyefendinin... (Gürültüler) (Söyliyecek, sesleri)

REİS — Şahsı mevzuubahsolmuştur. Söyliyecektir.

YAKUP KADRİ B. (Mardin) — Efendim Muvazenei Maliye Encümeni Reisi Reşad Beyefendinin geçen gün, yazdığım makaleden başka mâna istihracettiğini anlıyorum. Bir defa bendiniz Muvazenei Maliye Encümeninin muvazaalı bir Cumhuriyet taraftarı olduğunu söylemedim. Yalnız dedim ki: Bütçenin bu şekline göre Cumhuriyet âdeta muvazaalı bir şekle girmiş oluyor. Çünkü hanedeni saltanata, şey... Hanedanı Hilâ-

fete tekrar eski unvanları bahşediliyor. Bu unvanlar yine ipka ediliyor ve birtakım cariyele bilmem nelere varıncaya kadar tahsisat vaz' edilmiştir. Bunun mesulü Hükümet midir? Değil midir? O, bana mütaallik bir iş değildir. Yalnız elimizdeki bütçeden ve bütçenin Muvazenei Maliye Encümeni bütçesi olması dolayısıyla Muvazenei Maliyeden bahsettim.

MÜKERREM B. (İsparta) — Erkam da doğru mudur?

YAKUP KADRİ B. (Mardin) — Tabii erkam doğrudur.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Hanedan, sabıkına nisbetle zam değil, yüz bin lira tenzilat yapılmışken zatiâliniz buna zam mı yapıldı diyorsunuz?

YAKUP KADRİ B. (Mardin) — Hayır efendim. Bendeniz zam yapıldı demiyorum. Yalnız diyorum ki, eski Büyük Millet Meclisi bütçesinden tenkisat yapılmıştır, zannediyorum ki, bu tenkisata hepimiz de taraftarız. Bu fikri istihrace diyorum.

KÂZİM VEHBİ B. (Ergani) — Zatiâliniz bütçe müzakere edildiği zaman Kürside söyliyecektiniz. (Sual soracağız, sesleri)

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Mebusa sual sorulamaz.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Kendisi mebus olmak itibarıyla Muvazenei Maliye Encümeninde Hanedanı Saltanat...

REİS — Bir mebusa nasıl sual soruyorsunuz?

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Bir mesele mevzuubahistir, ondan dolayı söyliyorum.

YAKUP KADRİ B. (Devamla) — Reşad Bey dediler ki; bu bütçeden Muvazenei Maliye Encümeni mesul değildir. Halbuki Muvazenei Maliye Encümeni...

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — Reis Bey böyle herkes gazete ile beyanı mütalâa edecekse nereye varır? Burada gelsin söylesin efendim. Sonra bunu önü almaz.

RUŞEN EŞREF B. (Karahisarı Sahib) — Makale yazmak yasak mı? (Gürültüler)

YAKUP KADRİ B. (Devamla) — Efendim müsaade buyurun, sükûdediniz de cevap veriyim, eğer makale yazmaklığım yasaksa o başka...

Bundan sonra makale yazmıyalım. Her mebus aynı zamanda gazeteci de olabilir.

MUSTAFA FEYZİ Ef. (Konya) — Yazınız; fakat tahkir âmiz olmasın.

YAKUP KADRI B. (Devamla) — Tahkir âmiz değildir. Yalnız tahkir âmiz addettiğim şey Muvazenei Maliye Encümeninin bütçede istimal ettiği elkap ve tâbirattır. Yoksa benim yazdığım makale tahkir âmiz değildir. Binaenaleyh Reşad Beyin bütçenin mesuliyetini Hükümetin üzerine atması doğru değildir. Bütçe, Muvazenei Maliye-nindir. Tabii benim hedefim, hedefi tenkidim de Muvazenei Maliye Encümeni olacaktır. Yoksa Muvazenei Maliye Encümenini teşkil eden zevat hak-

kında ayrıca bir husümetim ve makalede de hiç bir tahkir maksadı yoktu. (Mesele hallolundu, kâfi sesleri)

REİS — Efendim matbuatta bir makale in-tişar etmiştir. Muvazenei Maliye Encümeni bu makaleye cevap vermek mecburiyetinde kalmış-tır. Matbuatla cevap verdiği gibi Meclisinizin bir cüz'ü olmak itibariyle Meclisi Âlinize de keyfi-yeti arz etmiştir. Bu meyanda ismi mevzuubah-solan Yakup Kadri Bey de icabeden cevabı ver-miştir. Bundan sonra ruznamei müzakerata geç-mek icabediyor. Arkadaşların usul hakkında söz istemelerini anlamıyorum, mesele hallolumuştur ruznamei müzakerata devam ediyoruz.

2. — EVRAKI VARİDE

Lâyiha

1. — *Belediye kanun lâyihasının intacına de-ğin, İstanbul Şehremaneti Kanununun bâzı ta-dilât ve tenkihat icrasiyle, Ankara'da tatbiki zım-nında Başvekâletten mevрут kanun lâyihası (1/440) (Dahiliye Encümenine)*

Teklifler

1. — *Trabzon Mebusu Muhtar Bey ve rüfe-kasının; Trabzon ve Rize vilâyetlerine ithal olu-nacak mısırın Gümrük Resmi hakkında teklifi kanunisi (2/288) (Lâyiha Encümenine)*

REİS — Okunan şeyler işitilmiyor, rica ede-rim sükût ediniz, Dr. Fikret Beyefendi sizin se-sinizden benim sesim hiç işitilmiyor.

Mazbatalar

1. — *Yunan âmâlîne hizmet ve vatana îha-nette bulunmak maddesinden İkinci Ordu Diva-nı Harbince mahkûm Balıkesir Hapsane Müdü-rü Ahmed ve rüfekasının (4/47) numaralı istidası ve hüküm kesbi katiyet etmemiş olduğu cihetle Divanı Temyiz Askerice tetkik ve islah edilmek üzere evrakın Müdafaa-i Milliye Vekâletine tev-düine dair Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Okunacaktır.

Riyaseti Celileye

Yunan âmâlîne hizmet ve vatana ihanette bu-lunmak maddesinden dolayı İkinci Ordu Divanı Harbinin 22 Şubat 1339 tarih ve 13/27 numaralı kararıyla müebbeten küreğe mahkûm edilen Ka-resi Hapsanesinde mevkuף Hapsane Müdürü Ah-med ve Kâtibi İbrahim ve Basri Beyzade Şevki

Beyler ve rüfekası hakkındaki ilâm ve evrakı mü-teferriyası encümenimizce tetkik ve müzakerate edil-di. Bu bapta mahkûmiyeti mucibolan cürüm hi-yaneti harbiye öürmü olmak üzere Divanı Harb-ce hilâfı salâhiyet bilmuhakeme mahkûm edildik-lerinden bahisle hükmü vâkıın ref'ile hiyaneti vataniye cürmünden dolayı Balıkesir Bidayet Mahkemesine sevkleri talep ve mevzuubahsolmak-ta ise de Divanı Harbin 22 Şubat 1339 tarihinde itâ eylediği hükmü havi ilâm berayı temyiz 28 Şu-bat 1339 tarihinde Ordu Kumandanlığına gön-derilmiş ve tetkikatı temyiziyenin icerasından ev-vel Müdafaa-i Milliye Vekâletinin işarı üzerine evrakı mezkûrenin ordu kumandanlığından iade ve Meclisi Âliye sevk edildiği anlaşılmış ve Di-vanı Harbten verilen hüküm kesbi katiyet etme-miş olmasına ve hâdisede hilâfı kanun bir mua-mele mevcut ise Divanı Temyizi Askerice tetkik ve islahı kanunen mümkün bulunmasına binaen mezkûr evrakın Divanı Temyizi Askeriye sevki zımında Müdafaa-i Milliye Vekâletine tevdiî talkarrür etmekle Heyeti Umumiyeye arz olunur.

Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

Kastamonu

Dersim

Necmeddin

Feridun Fikri

Kâtip

Âza

Bozok

Karesi

Ahmed Hamdi

Ahmed Süreyya

Âza

Âza

Ankara

Kastamonu

İhsan

Mahir

Âza

Mersin

Besim

REİS — Adliye Encümeni mazbatasını reyî âlinize arz ediyorum. Adliye Encümeni mazbatasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Adliye Encümeni mazbatası kabul edilmiştir.

2. — 1316 ve 1317 tevellütlü olup da emsalinin silâh altına celbinden evvel Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetince tanınmış şimendifer idarelerine intisabeylemiş olan şimendifer müstahdemlerinin şimendifer kıtaatında bilmünavebe üçer ay talim ve terbiyei askeriye görmek şartıyla vazifei hâzıralarında terklerine dair

(1/392) numaralı lâyihai kanuniye ve Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin 1316 ve 1317 tevellütlü telgraf memur ve muavinlerinin hizmeti fülüyei askeriyelerine dair (2/224) Kezâlik Konya Mebusu Naim Hâzım Efendi'nin 1316 ve 1317 tevellütlü muallimlerin vazifei asliyelere devam ettiği müddetçe hizmeti askeriye-den tecillerine dair teklifi kanunisi (2/285) ve Müdafai Milliye Encümeni mazbatası.

REİS — Esasen evvelece müstacel ruzname-de bulunduğu için tekrar müstacel ruznamemize alınmıştır.

3. — İCRA VEKİLLERİ MUAMELÂTI

1. — Başvekil İsmet Paşaya İzmir'de bulunduğu müddetçe Şer'îye Vekili Mustafa Fevzi Efendinin Vekâlet edeceğine dair Riyaseti Cumhuriyet telgrafı.

REİS — Şer'îye Vekili Mustafa Fevzi Efendi Hazretlerinin Başvekâlete vekâleti muvafık görüldüğüne dair Riyaseti Cumhuriyet telgrafname vardır okunacak:

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Başvekil İsmet Paşa Hazretlerinin İzmir'e hareketi dolayısıyla gaybubetleri müddetince Şer'îye Vekili Mustafa Fevzi Efendi Hazretlerinin Başvekâlete Vekâleti muvafık görülerek keyfiyet Başvekâlete bildirilmiştir.

Reisicumhur

Gazi Mustafa Kemal

Takrirler

1. — Karesi Mebusu Vehbi Beyin, ruznamenin 23 ncü maddesini teşkil eden Belediye İstimlâk Kanunu muvakkatinin ikinci maddesinin tefsiri hakkındaki tezkere ve Dahiliye Encümeni mazbatasının müstacelen müzakeresine dair takriri.

REİS — Okuyoruz:

Riyaseti Celileye

Ruznamenin 23 ncü maddesindeki Belediye İstimlâk Kararnamesinin ikinci maddesinin tefsiri hakkındaki Dahiliye Encümeni mazbatası esas itibariyle mevcut kanunda bir fıkranın bugünkü hale göre tayyından ibaret ve netice itibariyle İstanbul'da cereyan eden ve etmekte olan istimlâk muamelâtının tesviyesine

mâtuf olmakla bugün müstacelen müzakeresini rica ve teklif eylerim.

Karesi

Mehmed Vehbi

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim bendeniz bunun bugün müzakeresini istemiyorum. Bu takriri Perşembe günü takdim etmişim. Takririmde müzakeresini talebettiğim bu istimlâk kararnamesi hakkında kısaca mâruzatta bulunacağım. Efendim İstanbul'da cereyan eden istimlâk muameleleri istimlâk kararnamesine tevfikân; vaktiyle Hükümetin İstanbul'da bulunmasına nazaran menafii umumiyeğe aid olup olmadığı İstanbul'da Dahiliye Nâzırına vilâyette valilere tasdik ettirilecektir diyor. Şimdi İstanbul'da Nâzır bulunmadığı için valiye tasdik ettirmişler ve böyle bir kaç da istimlâk muamelesi yaptıkları gibi elyevm bu muamele devam ediyor. Fakat mahkemeye gitmişler, mahkeme reddetmiş, kanun da sarıhtir. Orada nâzır tarafından diyor ki şimdi bu unvan vekil olmuştur. Vekil tarafından tasdik edilmektedir. Yani muamele Ankara'ya gidip gelmek lâzımgelir. Halbuki İstanbul vilâyet olduğuna göre, vilâyetler arasında fark olmadığına nazaran bu fıkranın tayyı icabeder. Hükümet bunu tefsir etmek üzere göndermiş. Çünkü vaktiyle makarri Hükümet İstanbul idi. Binaenaleyh, ona nazaran (Nâzır) denmiştir. Şimdi olmadığı için (Vekil) demek lâzımdır. Tefsir için gönderilmişti. Biz bu tefsiri kabul etmedik. Madde sarıhtir. Tefsir edilecek şeyler sarıh olmaz ise o vakit tefsir yapılır. Onun için bu fıkrayı tayyettirivermek ve bütün vilâyette aynen tat-

bik edilmek üzere Perşembe günü ilk müzakere edilecek madde bu olmasını teklif ediyorum, O kadar müstaeel bir şey değil ama, cereyan eden muameleyi durdurmaktadır. Mesele bir fikra tayyından ibarettir.

REİS — Efendim Perşembe günü birinci madde olarak müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Perşembe günü birinci madde olarak müzakeresi kabul edilmiştir efendim.

4. — SUALLER VE CEVAPLAR

1. — *Aksaray Mebusu Besim Atalay Beyin, İzmir - Afyon Demiryolu Kumpanyasına dair sualine Nafia Vekili Süleyman Sirri Beyin şifahî cevabı (6/99)*

REİS — Takriri okuyoruz:

Riyaseti Celileye

Aşağıdaki suallerime Nafia Vekili Beyin - Meclise gelerek - cevap vermesini isterim.

1. İzmir - Afyon Demiryolu Kumpanyası halen bütün işlerinde Fransızca kullanıyor. Şimdiye kadar Vekâletçe ne yapılmıştır?

2. Hat üzerindeki tamirleri yapan mütaahhitlerin yalnız bir tanesi Türk, öbürleri yabancıdır. Bu eihet Vekâletin gözüne çarpmış mıdır?

3. — Varyantların hemen hepsi fenne uygun olmadıktan ve sağlam yapılmadığından sık sık bir takım kazalar vukua geliyor. Neden bu husus Vekâletçe lâyük olduğu ehemmiyetle takibediliyor?

4. Halen yanmış olan istasyon binaları yapılmamıştır. Ciddî surette yapılmasına dahi çalışıldığı yoktur.

5. Bu hat üzerinde her hangi bir istasyon-da, mal alacak olan tüccardan ayrıca (Hama-liye) namıyla parça başına beş kuruş alınıyor ki yolsuzdur. Vekâletin haberi var mıdır?

6. Türk iktisadiyatını öldürmek kasdiyle kumpanya (parea eşya ve sebzeleri) yüksek tarifeye tabi tutuyor. Ve seyriseri ile almakta ısrar ediyor. Sebepi?..

7. Trenlerde su su sıhî tertibat yoktur. Yolcu mevkileri ısıtılmıyor neden?

8. Türk memurlarına bin türlü müşkülât gösteriyor, oturmalarına mahsus binaları yaptırmamıştır. Buraları Vekâletçe biliniyor mu?

Aksaray

Besim Atalay

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (İstanbul) — Besim Atalay Bey biraderimiz, hepimizin arzu ettiği veeih üzere dünyayı Türk

görmek istiyor. Bendenizde de aynı gözlük vardır. Dilimizi yalnız Fransızcadan değil, Arapçadan, Farisîden teeridetmeyi ben de isterim. Binaenaleyh daha ilk adımda uzlaşacağız..

Buyurdıkları gibi hat boyunda Türkçeden gayrı belki Fransızca da konuşuluyor. Fakat muamele yoktur. Yalnız kala kala müdürün kalemünde kalmıştır. Sermayeyi inşaallah Türkleştiririz. O vakit müdür de müdürün kalemi de Türk ve Türkçe olur. Besim Atalay Beyin de, benim arzum da yerine gelir.. Birden bire muameleyi türkçeletirmekteki müşkülâtı takdir buyururlar. Çünkü mukaddes muzaffariyetin ilk zamanında hat boydan boya Rum ve Ermenilerle işletiliyordu. Diyebilirim ki, hiçbir Türk yoktu. Belki makasçı falan gibi bâzı yerlerde istihdam edilen müstahdemîn vardı. Fakat 29 Teşrinievvel 1338 den itibaren komiser gitti. O günden itibaren kâmilten defterler ve sair muamelâtı Türkçeye çevrilmiştir. Ve bugün hatta Türkçeden gayrı muamele bulunmaz. Yalnız arz ettiğim gibi bir kalem - ki müdürün kendine mahsus kalemidir. Müdür Türkçe bilmediği için onun kalemünde - böyle Fransızca defterler tutulur. Bu da müdür eenebi olduğuka ister istemez kendi hususi muamelâtı olduğundan dolayı bir şey diyemeyiz.

İkinci sualleri : Hat üzerindeki tamirleri yapan mütaahhitlerin yalnız bir tanesi Türk, öbürleri yabancıdır. Bu eihet Vekâletin gözüne çarpmış mıdır? Bu hususta yaptığımız tahkikatta hakikaten Türkten gayrı mütaahhitler var. Onları Meclisin müsaadesiyle kısaca arz edeyim. İzmir'le Afyon arasında teediden inşa olunacak mebani ki - 100 bin liralık inşaattır - Mütaahhit İbrahim Galib Beye verilmiştir. Binaenaleyh bir Türk mütaahhidimiz vardır. 35 ve 50 bin liralık inşaattır da ilki İtalyan'a verilmiştir. Keza diğer yirmibeş bin liralık mebani inşaattı da Mehmed Galib Beye verilmiştir ki,

birisi İbrahim Galib, diğeri Mehmed Galib'dir. Binaenaleyh İki Türk mütaahhidimiz vardır. Sonra Büyük üvedik ve sair köprü inşaatı ki, - 50 bin liralıktır - bir İtalyan'a verilmiştir. İdarei merkeziyesine ait bir köprü'nün de montajı ister istemez Belçika fabrikalarından birisine verildiği için bittabi bir Belçikalıya verilmiştir. Sonra birtakım hangarlar da doğrudan doğruya şirketin adamları vasıtasıyla yaptırılıyor. Şimdi burada görülüyor ki mütaahhidin bir kısmı İtalyan, bir kısmı Belçikalı bir kısmı da Türkiye'lidir. Şunu da itiraf etmeliyiz ki bizde birtakım büyük köprülerin imalât ve inşaatı, bilhassa demir köprüler, Avrupaya sipariş edilir. Fabrikalara verilir. Fabrika kendisi gönderir ve kendisi kurar. Bizim fabrikamız yok ki imâl edelim. Sonra büyük köprüler meselesine gelince: Umumiyetle dünyanın her tarafında maatteessüf demiyelim, yahut da icabatı zaman diyelim - İtalyan amelesi tarafından yapılır. Onun için bu da bilmeceburiye İtalyan mütaahhide verilmiştir.

Üçüncü sualleri de: Hat üzerinde bulunan muvakkat yollar ki - kendileri de Türkçe mukabilini bulamamışlar, tâbir bulamamışlardır - «Varyant» dedikleri geçitlerdir. Bu geçitler sağlam değildir. Kaza olur. Evvelce bu geçitlerde sağlamlık yoktu ve kaza oluyordu. Şimdi bu kazalar yoktur. Son zamanlarda birçok varyantlar bitmiştir. Evvelce yapılan varyantlar da hakikaten mümkün mertebe sağlam yapılmıştır. Fakat muvakkat olan bir şey ne kadar sağlam yapılırsa yapılısın belki tektük kaza olur. Şimdi bunlar kalmamıştır. Varyantlar da hemen hemen kalkıyor. Müsaade buyurulursa şimdiye kadar bitmiş olan varyantların adedini birer birer zikrederim. Arzu buyurulur mu efendim? (Hacet yok sesleri)

BESİM ATALAY B. (Alksaray) — Kazaya bizzat bendeniz uğradım.

NAFLA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Dördüncü sualleri de «yanmış olan istasyon binalarının halen yapılmamasıdır ve ciddi surette çalışmaları da yoktur» buyurdular. Bu hususta Besim Atalay Beyi bütün bütün haksız addedemeyiz. Fakat esbabı taahhürü pekâlâ biliyoruz ki: Bu gün işçiler memleketimizde azalmıştır. Evvelce maatteessüf tekmiil işçilerimiz yani inşaatta bulunanlar ânasırı sairedendi,

Türkler, buna heveskâr olmuyorlar. Onun için işçilerden zahmet çekiyoruz ve bu husus biraz gecikmiştir. İkincisi de memleketimizde kuru ağaç yoktur. Kuru ağacın getirilmesi için müşkülât çekiliyor. Mamafih birçok sâye karşı kendileri geçtikten sonra bitmiş olan istasyonları müsaadeleriyle arz edeyim: Salihli, Alaşehir, Avgan, Güneyyolganlı, Saro istasyonlarının inşaatı bittiği gün Kânunusani içerisinde de Günayköy istasyonunun inşaatı bitmiştir. Kânunusani yirmi beşine kadar - Karaköy, Ahmedli ve Afyon Karahisar istasyonları kâmilten bitmiştir. Yalnız Şubat içerisinde kalan; Aksakal, Okçugöl ve Oturak istasyonlarıdır. Binaenaleyh kendi arzuları dairesinde bu ameliye de bitmiş olacaktır. Yani sene sonunda bunlar kâmilten bitmiş olacaktır.

Beşinci sualleri : Hat üzerinde her hangi bir tüccardan alınacak olan ücretten maada, parça başına ayrıca bir ücret alınmakta olduğudur. Bu vekâletçe de işitilmişti Tahkikat yapıldı, yapılan tahkikatta yalnız Balıkesir istasyonunda böyle bir suiistimal yapıldığı tahakkuk ederek memuru tardedilmiştir. diğeri yerlerde böyle bir şey tebeyyün etmemiştir.

Altıncı sualleri : Türk İktisadiyatını öldürmek kasdiyle kumpanya parça eşya ve sebzeleri yüksek tarifeye tâbi tutuyor ve seyriseri ile almakta ısrar ediyormuş sebebi? Malûmuâliniz hata eşyayı ticariye iki suretle naklolunur. Biri yük treniyle diğeri de sürat katariyedir. Halk bunların hangisini tercih ederse onunla gönderilir. Şirket eşya sahibini «mutlaka sen seyriseri ile göndereceksin» diye icbar edemez. Bilmiyen varsa o başka.. Fakat ilânlar vardır. Tüccarlar da bilirler. Onlardan öğrenilir. Yalnız muzafferiyetten sonra ilk zamanda nakliyatı askeriyenin fazlalığından dolayı bâzi tüccar eşyamız katarla giderse çok gecikir, bunu bana seyriseri ile gönderiniz diye kumpanya ile uzlaşmış ve o zaman tektük gönderenler olmuştur. Bugün ise bu yoktur. Efendiler ikinci bir mesele var. Malûmuâliniz sebze nakliyatı sebzenin taze ve bozulmadan gitmesi için tüccar bunun çabuk gitmesini ve onun için seyriseri ile gönderiyor. Tabii bu da arzuya tâbidir. Eğer bunda bir madde tasrih olunursa Vekâlet her halde bunları şirketten sorar ve hiçbir vakit de bu gibi şeylerin devam etmesini müsaade etmez.

Yedinci sualleri : Müsaade buyurursanız trenlere bendeniz Türkçe olması itibariyle katarlar diyeceğim. (Çok doğru sesleri) katarlarda sıhhi tenakkiyat yok, yolcu mevkileri de ısıtılmıyor buyuruyorlar. Malûmuâliniz harb zamanında Hükkümet Şirketin tekmiil işletmesine vaziyet etmişti. O zaman birçok müşkülât-tan dolayı gerek su ve gerek teshin tertibatı trenlerden kaldırılmıştır ve bâzıları da lüzumsuz diyerek alât ve edevatı alınıp başka yere götürülmüştü. Şimdi bunları tekrar tesis etmek için tabii zaman lâzımdır. Bu yapılacak şeyi vekâlet kendilerine ihtar etmiş, ihtar üzerine yapılan muamelâtı arz edeyim. Yalnız bundan evvel şunu arz etmek lâzımgelir ki, bu hat üzerindeki trenler malûmuâliniz kimisi yan böl-melidir, kimisi de kapıları dışarıdandır. Kapısı dışarıdan girilenlere bâzı sıhhi tertibatın ve su tertibatının yapılması pek güçtür. Tabiidir ki, vagonlar değıştikçe bu tertibat da yapılacaktır. Sıhhi tertibata gelince: Kânunuevvel iptidasından itibaren Güney istasyonu ve Afyon arasında bu yapıldığı gibi Kânunusaninin onikisinden beri de İzmir'den Menteşe ve Soma arasındaki katarlardaki vagonlarda da ikmal edilmiştir. Yani katarların ısıtılması keyfiyeti ikmal edilmiştir ve peyderpey cümlesinin ısıtılacağı tabiidir.

En son sual olarak cevap vermeme arzu buyurdıkları sekizinci maddede Türk memurlarına türlü türlü müşkülât gösteriliyor. Oturma-ılarına mahsus binalar yapılmıyor, diyorlar. Burada aflarına mağruren arz etmek isterim ki, bugün hiçbir şirketin müdürü hiçbir Türk'e karşı fena muamele yapamaz. Çünkü bugün Türklük cereyanının kuvveti çok yüksektir. Bu kadar şiddetli bir cereyana karşı bir şirket müdürünün Türklere hakaret etmesi, bed muamele yapması gayrikabildir. Mamafih böyle bir

şey vâkı ise kendileri bir madde tasrih buyur-sunlar, nerede ve ne hususta bir memura bed muamele edilmişse biz onu tahkik eder ve şirket müdürüne icabeden muameleyi yaparız. Kendileri de itiraf buyururlar ki, Türklük bundan sonra tahkik edilemez ve bu tahkire hiçbir zaman tahammül edilemez.

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — Vekil Beyefendi bir şey soracağım: Hâkimiyeti Milliyenin 7 . 1 . 1340 tarihli nüshasında öbür hatlar, öbür demiryolları alât ve edevat nakliyesinden yüzde elli ve altmış tenzilât icrasına taliboldukları halde bu hat için ancak yüzde yirmibeş tenzilât yapabileceğini söylüyor. Bu hususta neden bu hattın öbür hatlar derecesinde fedakârlık yapmasını vekâlet teklif ve ısrar etmedi acaba?

NAFİA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Bu mesele hakkında müsaade ederseniz tahkikat yapalım. Ondan sonra arz ederim.

REİS — Efendim suali kâfi gördünüz mü?

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — Kâfidir efendim.

2. — *Karesi Mebusu Ali Şuuri Beyin, Anadolu şimendiferlerine dair Nafia Vekâletinden sual takrirî (6/26)*

REİS — Efendim Karesi Mebusu Ali Şuuri Beyin bir suali vardır. Malûmuâliniz mukarrerat ittihaz edilmeden evvel verilmiş olduğu için şimdi zannederim...

ALİ ŞUURI B. (Karesi) — Hayır efendim şimendifer meselesi arzuyu millî dâhilinde bir şekle iktinan etmiştir. Sarfı nazar ediyorum.

REİS — Suallerini geri alıyorlar ve sarfı nazar ediyorlar.

Efendim ruznamei müzakeratımıza devam edeceğiz.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — *Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, Ağnam Resminin sureti tahsili hakkında 3/89 ve Bolu Mebusu Mehmed Vasfi Efendi ve rüfeka-sının Ağnam tadat ve tahsilâtı hakkında 2/243 numaralı teklifi kanunileri ve kavanin ve Muva-zenei Maliye encümenleri mazbataları.*

MALİYE VEKİLİ MUCTAFA ABDÜLHA-

LİK B. (Kângırı) — Reis Bey müsaade buyurur mu?

REİS — Ruznameye dair mi?

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHALİK B. (Kângırı) — Evet, ruznameye dair. Efendim ruznamenin beşinci maddesinde Ağnam tadadı Kanunu vardır. Geçenlerde Heyeti Celilenizden istirham etmiştim ve bir kararı

idari ile tadadı tehir ettirmiştim. Halbuki zaman geliyor ve Hükümet tadat mecburiyetindedir. Eğer Heyeti Celile Nisanda tadadı kabul ederse bugünden müzakeresini lütfen kabul buyursunlar. Biz ona göre ancak talimatı yapabiliriz.

REİS — Efendim Maliye Vekili Beyefendi Ağnam Rüsümünün sureti cıbayeti hakkındaki teklifi kanununun bugün müzakeresini teklif ediyorlar. (Kabul sesleri) Bugün müzakeresini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini rey'e vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Varıdatı Devletin menabii mühimmesinden birisi de Ağnam Rüsümüdür. Bu resmin sureti ahiz ve cıbayet ve ağnamının usulü tadadı birtakım kuyut ve merasime tabi ve pek çok külfet ve masarifi bâdidir. Ağnam Tadat Nizamnamesi mucibince emri tadat da bâzı mahallerde Şubat ve Mart, birtakım yerlerde Nisanda iera edilmekte olduğundan ilkbaharda ağnamın ağzı çayıra değdiği zaman arık ve zayıf olanlarının telef olacaklarını hesab ederek ashabı ağnam her halde ağnamın yüzde kırk ve belki ellisini dâhil tadettimiyerek ketmeylemektedir. Hele nizamnamei mezkûr mucibince her sene tadadda mübaşeretten onbeş gün mukaddem heyeti ihtiyariyenin karyelerinde mevcut ağnamın miktarını mübeyyin birer kıta cetvelin mahallî mal memurlarına teslim mecburiyetleri esnayı tadatta memuru mahsusuna irae edeceğiniz miktar ağnamı şimdiden tesbit ederek üst tarafını saklayınız demekten başka bir şey değildir. Tadad usulüne gelince : Nizamname mucibince tadadolunacak ağnam müddeti muayyenede memuru mahsusu tarafından irae olunacak mahalle götürülerek orada heyeti ihtiyariye ile birlikte karşılıklı tadat ve yekdiğerinin defteri kontrol ve tasdik edilerek ashabı namına ayrı ayrı koçanları imlâ edilmek lâzım iken memurun bulunduğu mahalle ve tâyin ettiği mevkie ağnamın merasından celbi birtakım müşkülât ve hattâ ağnamın telefâtını mucib olduğundan bu usule bizzarure müraat edilememekte ve memur köy odasında senei sabık defteri muhteviyatına nazaran yüzde kaç fazla ağnam kaydetireceklerini köylü ile pazarlık usulüyle kararlaştıracakları miktara göre ve hattâ çok defa

ashabı bile tâyin ve tefrik edilmeksizin toptan köy veyahut bir iki şahıs namına ve Ağnam sahiplerinden pek çoklarının gıyabına koçan kesmek ve birkaç ağnam fazla kabul ettirebilirse Hazineye pek büyük hizmet ettiği kanaatiyle ve pekçok defa gayrimişru menfaatini temin ettikten sonra davet ettiği ve bilâhara bu yüzden birtakım şikâyet ve mecalisi idarelerce tahkikat ve tetkikata mecburiyet hâsıl olduğu cümlece malûmdur.

Şu suretle karyelerde bililtizam mektûm bırakılan ağnamı yoklama memurlarına devretmek ve icabında bir de muhbir tedarik ve ihbar ettirerek muhbirin alacağı ihbariyyeye istirak etmek suretiyle de ikinci, üçüncü derece istifadei zatiye gözetildiği de hakayyiki ahvaldendir. Hanici eztedad ağnam bırakmalar halklarında iki kat resim almak suretiyle ashabının tecziyesi de bu bapta suiistimalâtın öntünü almaya kâfi değildir. Meşrutiyetin ilânı senesi mektûmen zuhur edecek ağnamın aynen müsadere ve karyesinde mektûm ağnam bıraktıran heyeti ihtiyariyenin tecziyesiyle beraber istihbar edilecek mektûmun nısfı muhbirine verileceğine dair bâzı taraflarda ittihaz olunan tedabiri idariyenin hüsnü tesir hâsıl ederek hiçbir ağnam hariç kalmamak üzere tadadettirilmiş bulunduğu kuyudatı resmiye ile müspettir.

Rüsümün cıbayetine gelince : Yolklamamın hitamını mütaakıp tahsilâta ibtidar edilerek Haziran'ın on beşine kadar arkası alınmak meşruttur. Bu müddet hitamında dairei memuresindeki rüsümü kâmil tahsil ve cıbayet eden idare ve mal memurlarına ve heyeti ihtiyariyyeye yüz kuruşta yüz para aidat ita olunur ki, bundan da mutasarrıf, kaymakam, muhasebeci ve mal memuru gibi rüesayı memurînin istifadeleri gözetilerek bilâücret bu hususta koşan ve karyelerimin umurunu düşü mesuliyetine yüklenmiş bulunan heyeti ihtiyariyyeye hiçbir şey gösterilmemektedir. Umuru devlet ve milleti tesviye ve hukuku Hazineyi vakâye ile mükellef ve muvazzaf bir memura bir de aidat vererek Hazineyi ızzar etmekten ise bu hususta ihtiyar edilecek fedakârlığın heyeti ihtiyariyelere teşmili daha ziyade faide bahşeder. İşte balâdaki mütalâatı mâruzama ve onsekiz, yirmi senelik hayatı idariyemde sebk-

den tecarübüme binaen elyevm mer'i olan Ağnam Tadad Nizamnamesi hukuku Hazineyi tamamıyla kâfil olmamakla beraber halkın hali ruhiyesine ve zamanın icabatına muvafık bir usul ve ahkâmı ihtiva etmediğinden tadili zamanının hulûl bulunduğu kanaatiyle berveçhi âti tanzim etmiş olduğum lâyihai kanuniyenin müstacelen müzakere ve kabulü zımında Heyeti Muhteremenin arayı sahibesine arz ve takdim eylerim.

12 Teşrinisani 1336
Yozgad Mebusu
Süleyman Sırrı

Ağnam Tadad Kanunu

Madde 1. — Memaliki Osmaniyede ağnam her tarafta Nisan ayında heyeti ihtiyariyeler marifetiyle tadad ve teşbiti defter edilir.

Madde 2. — Her sene Nisan mahı ibtidasından nihayetine kadar bileümle kura ve mahallât heyatı ihtiyariyeleri karye ve mahallelerinde mevcut ağnamın miktar, cins ve ashabının esamisini mübeyyin ve ziri taraflarından mührü zati ve resmî ile musaddak bir kıta defterini tanzim ve nahiyelerde müdür, kazalarda kaymakam, vilâyetlerde valilere tevdi ederler.

Madde 3. — İkinci maddede zikrolunan defteri müddeti muayyenesinde merbut oldukları Hükümete teslim etmiyen heyeti ihtiyariye âzaları vazifesini ifada teseyyüp ve terahi gösteren memurün misüllü tecziye olunurlar.

Madde 4. — Rüesayı idareye tevdi olunan mezkûr cetveller derhal mal memuruna havale ve memurini maliye tarafından dahi zirine (İşbu defter haricinde karye ve mahallemizde mektûmen zuhur edecek ağnam Hazine namına aynen müsadere ve hakkımızda üçüncü madde mucibince ceza tatbik olunacaktır.) ibaresi yazılarak heyeti mezkûreye aynı suretle tasdik ve temhir ettirilir.

Madde 5. — Tadad zamanında bir karyeden diğer karyeye nakli icabeden ağnamın tadat ve resmi ifa edildiğine dair mensubolduğu karyeden heyeti ihtiyariye şahadetnamesi ve bir kazadan diğer bir kazaya nakledilecek ağnam için de mal sandıkları makbuzu ibraz edemiyenlerin naklettikleri ağnam mektûm addolunur.

Madde 6. — Tadad defterlerinin Hükümeti mahalliyeye vürudunu mütaakıp köyler birtakım manatıka tefrik ve her mıntakaya maliye tahsildarları ve icabında sureti mahsusada teftiş memurları gönderilerek ağnam teftiş ve tahkik edilir ve mektûmen zuhur edecek ağnam kâmilten Hazine namına zabt ve müsadere olunur.

Madde 7. — Esnayı teftişte veya ihbar neticesinde bir karye ve mahallede tadad defteri hilâfında mektûm ağnam zuhur ederse bilmüzayede Hazine namına satılacak mezkûr ağnam esmanı kadar heyeti ihtiyariyeden cezayı nakdî alınmakla beraber haklarında devair ve makamata resmîyeye hilâfı hakikat beyanname ve şahadetname verenlere dair olan ahkâmı cezaiye tatbik olunur.

Resmin sureti tahsili

Madde 8. — Teftişin hitamını mütaakıp heyeti ihtiyariye ashabı ağnamdan tadad defteri mucibince borçlarını tahsil ve ashabı namına mal sandığına teslim ederek her şahıs için alacakları makbuzu ashabına tevzie mecburdurlar.

Madde 9. — Her sene Haziranın onbeşinci gününe kadar Ağnam Rüsümünü tamamen tediye edenlerin borçlarından yüz kuruşta yüz para tenzilât icra ve bu müddetin hitamına kadar borçlarını tesviye etmiyenlerin ağnamı bilmüzayede satılarak matlubatı Hazine yüz kuruşta beş kuruş fazla istifâ olunur.

Madde 10. — Karye ve mahalleleri Ağnam Rüsümünü Haziranın onbeşine kadar tamamen tahsil ve teslimi sandık eden heyeti ihtiyariye tahsil ettikleri mebalığın yüz kuruşta yüz parası aidat olarak derhal ita ve bilâhara havalesi istihsal ve mahsubu icra olunur.

Madde 11. — Senevi beher koyundan beş ve keğiden dört kuruş Tadad Resmi alınır. Bir şahsın tadadolunan koyunu beşyüzden fazla ise beşyüze kadar beher koyun için beş ve fazlası için dört ve keğinin üçyüze kadar beherinden dört fazlasından üç kuruş Resim alınır.

Madde 12. — Onbirinci maddede gösterilen müsaadettan istifade etmek maksadiyle âharın ağnamını kendi namına kayıt ve izafe ettiren-

lerden fazla gösterdikleri tahakkuk eden ağnam müsadere ve karyeleri ağnamını tevhidten yahut birkaç şahıs namına bilkayıt defter veren heyeti ihtiyariye yedinci madde mucibince teeziye olunur.

Madde 13. — İşbu kanunun suveri tatbikiyesi hakkında Maliye Vekâletince bir kıta talimatname tanzim edilecektir.

Madde 14. — İşbu kanun bin üç yüz otuzyedisenesi Nisanından itibaren mer'idir.

Madde 15. — İşbu kanun . . . tarihli ağnam tadat nizamnamesi makamına kaimdir.

Madde 16. — İşbu kanunun icrayı ahkâmma Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Sabık Lâyiha Encümeni mazbatası

Ağnam Tadat Nizamnamesinin lüzumu tadiline dair Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey tarafından tanzim ve müstacelen müzakeresi teklif olunan ve Makamı Celili Riyasetten havale buyurulan 12 Teşrinisani 1336 tarihli onaltı maddelik lâyihai kanunıye ve esbabı mucibesi mütalâa ve tetkik olundu. Şimdiye kadar ağnamın usulü tadadındaki birtakım masarifi zaide ve muamelâtı kırtasiyeyi ifa ile halkın hukukunu ve Hazinei milletin menafiini vikâyeye mâtuf olan teklifi mezkûr encümence muvafık ve şayanı müzakere görülmekle taallûku hasebiyle bir kere de Kavanini Maliye Encümenine lüzumu tevdiî zımında Riyaseti müşârinileyhaya takdimi tezekkür kılındı.

29 Teşrinisani 1336

Lâyiha Encümeni

Reisi namına

Mehmed Şerif

Mazbata Muharriri

Yozgat

Süleyman Sırrı

Kâtip namına

(Okunamadı)

Bolu Mebusu Mehmed Vasfi Efendi ve rüfeka-sının teklifi kanunisi

Riyaseti Celileye

Türk'ün tarihi tetkik edildiği takdirde görülür ki, Türkiye Hükümetinin bütün mesaihi ta-katsuzunu omuzlarında taşıyan ve indelhace düşman kuvvetlerine istiklâli mülk ve millet için göğsünü geren bir sınıf halkımız vardır ki, bu yaptıkları fedakârlığa karşı fiilî hiçbir mü-kâfata arzı iftikâr etmez. Türklüğe yakışır bir

vekarı milli ile onu müteselli eden, onu tatyip ve tesid eden, yalnız ve yalnız sâyi zatisinde kendisine engel olan bir mânia ve bir engel bulunmaması ve serbest çalışabilmesidir. İşte bu zümrei naciye Türk Milleti ve halk tabakası heyeti içtimaiyesi içinde bulunan rençber ve ağnam sahipleridir. Bu muhterem kütle bile bin türlü mahrumiyetlere katlanarak semereî mesaisini hakkiyle iktitaf değil bazan tamamen elinden aldırarak gibi beşeriyeti ye'si nevmidiye sevk edecek mahrumiyetler ile karşılaşır ki bu da Hükümetçe birtakım rüsümün tarzı cibayetinde aranılmak lâzımgelir. Şöyle ki : Anadolu halkına kuş bakımıyla bir bakılırsa görülür ki, iptidayı meşrutiyetten beri âdeta müteselsil ve müstemir denilecek raddede serzedei zuhur olan vakai ve mesaihi harbiyede babasını, evlâdını, erkeğini kaybeden ve bu suretle geride kalan üç yetimini ve nefsi infak ve iâşe için bu millete yakışır bir vekar ile bu felâketten dolayı maişetini Hükümet kapılarında değil yine kendi sâyi zâtisinde aramak maksadiyle önüne kattığı beş keçisi, üç koyununun ra'yinden bekleyen kadımlar ve ihtiyarlar görülür. Bu manzara istifadeye mâni olan başheca bir engel, bir mâni vardır ki o da Hükümetin ağnam tadadında ve bedeli ağnamın tahsilinde gösterdiği eseri istical bu fedakâr unsurun elindeki hayvanattan semere iktitafına imkân bırakmamak ve buna verilmesi lâzımgelen müsaade verilmeyip Ağnam Rüsümü tahsilinden dolayı takip ve tazyik ederek üç - beş koyunundan, keçisinden beklediği üç - beş kıyya tiftik ve yün ile, birkaç oğlak ve kuzusunun pazarı revaca sevki için beklettilmesi lâzımgelen zamanın kendisine verilmesine imkân bırakmıyan ağnam bedeli tahsiline pek acele bir surette kıyam edilmesidir. Bu suretle bu muhterem zümre tabiatıyla bu hayvancıkların semeresini iktitafa vakit bulmaksızın koyunlarının yününü ve tiftiğini kırkmaksızın oğlak ve kuzusunun neşvünemai tabiîsi olan zamanı beklemeksizin bey'i selem tarikiyle, halkın dar zamanından istifade etmesini bilen tüccarın baziceî ihtiras ve ihtikârı olmasına nevema îmazı aynedilmesidir.

İşte bu fukarayı halk bütün sene bin türlü mahrumiyetler ile, kar, yağmur, soğuk, sıcak tesirâtı altında birtakım hayvanatı vahşiyenin maliyle beraber hayatının tehdidatı gibi avamıl

ve müessirata her türlü mahrumiyetlere katlandığı halde yine bu sayinin neticesinde yine eline bir şey girmiyor. Yine bu takatsiz sayi karşısında yine mahrum oluyor, yine mesudolmuyor.

İşte bu zümrei naciyenin biraz sâyinin mükâfatını ve emeğinin mukabili olan semerenin iktitafını temin için âtideki mevaddı kanuniyeyi arz ve teklif eyleriz.

Madde 1. — Ağnam tadadı muamelesi 1 Nisandan itibaren ibtidar eder.

Madde 2. — Ağnam bedeli tahsilâtı iki taksit olmak üzere birinci taksit 1 Temmuzdan 15 Temmuza kadar, ikinci taksit de 1 Ağustos-tan 15 Ağustosa kadardır.

Madde 3. — Bu kanunun icrasına Maliye Vekâleti memurdur.

Bolu	Atrvin
Mehmed Vasfi	(Okunamadı)
İsparta	Eskişehir
Hâfız İbrahim	Emin
İzmit	Antalya
İbrahim	Murad
Bayezid	Denizli
Süleyman Sudi	Necib Ali
	Denizli
	Yusuf

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Lâyiha Encümeni 12 . 6 . 1340

114/114

Lâyiha Encümeni mazbatası

Ağnam tadat ve tahsilâtı hakkında Bolu Mebusu Mehmed Vasfi Bey ve rüfekasının teklifi kanunisi encümenimizce ledettetik teklifi mezkûr esas itibariyle şayanı müzakere görülerek Heyeti Umumiyyeye arz ve takdimine karar verildi.

Reis	Mazbata Muharriri
Tokat	
Emin	
Kâtip	Âza
Denizli	Mardin
Necib Ali	Abdürrezak
Âza	Âza
Denizli	Konya
Yusuf	Tevfik Fikret
Kavanini Maliye Encümeni mazbatası	
Tercihan ve takdimen müzakeresi	
ricasıyla tevdi olundu.	

Riyaseti Celileye

Hükümetçe elyevm meriyülcra bulunan Ağnam Talimatnamesinin tadilini mutazammın geçen devrei içtimaiyede Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Bey tarafından takdim olunup lüzumlu addiyle Heyeti Umumiyyece Encümenimize havale edilmiş olan 12 Teşrinisanı 1336 ve bu devrei içtimaiyede dahi ağnam tadat ve tahsilâtı hakkında Bolu Mebusu Mehmed Vasfi Bey ve rüfekası tarafından bittakdim kaza Heyeti Celilei Muhteremce Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerince havale buyurulan 31 Kânunuevvel 1339 tarihli iki kta teklifi kanunî Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Beyefendiyle sahibi teklif Süleyman Sırrı Bey hazır olduğu halde mütalâa ve tetkik olundu.

Salifülarz talimatname ve teklifi kanunilerin ihtiva eylediği mevaddı tadilen ahvali hâzıraya ve menafii umumiyeye muvafık surette encümenimizce yirmüç maddelik berveçhi zir bir lâyihai kanuniye tanzim ve ihzar edilmiş olduğundan mâruzzikir lâyihai kanuniyenin müstacelen Heyeti Umumiyyeye arzı zmnında bir kere de bermucibi havale Muvazenei Maliye Encümeni âlisince tetkik edilmek üzere işbu mazbatamızın encümeni müşarünileyhaya havale buyurulması rica olunur efendim.

24 . 1 . 1340

Kavanini Maliye	Mazbata Muharriri
Encümeni Reisi	ve Kâtip Vekili
Trabzon	Konya
Abdullah	Tevfik Fikret
Âza	Âza
Giresun	Elâziz
Kâzım	Malatya
	Reşid
	Âza
	Trabzon

Ağnam Rüsümünün öteden beri mütadolan manatık üzerinden beş misil olarak istifa ve mektûmat için üç misil cezayı nakdî ahziyle müsaderenin metni lâyihadan refi ve ilgasi reyindeyim.

Süleyman Sırrı

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Ağnam Talimatnamesini tadilen Kavanini Maliye Encümenince tanzim edilen lâyihai kanuniye mütalâa ve tetkik olundu.

Lâyihai mezkûre encümenimizce de menafii umumiyeye muvafık görülerek aynen kabul edilmiş ve yalnız ashabına mühim bir ticaret temin eden devrelerin resme tabi tutulması verginin âdil ve herkes hakkında sıyyan olması kaidei umumiyesine tebean muvafık görülerek altıncı madde ona göre tadil olunmuştur.

Muhbirlere verilecek ikramiyeye dair olan onaltıncı madde (iki misli resim ikramiye ita olunur) ve ahkâmı istisnaiyeye dair bulunan onyedinci madde seyyar aşair ile meskûn bulunanlar hakkında ahkâm vaz'ı suretinde tadil edilmiştir.

Lâyihai kanuniyenin Maliye Vekâletince 1340 seneci maliyesinde tatbik edilebilmesi için müstacel ruznameye takdimen ithali suretiyle kabulü Heyeti Umumiyeye arz olunur.

29 Kanunusani 1340	
Muvazenei Maliye	
Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Saruhan	Gaziantep
Reşad	Ali Cenani
Kâtip	Âza
	Denizli
-----	Deveden resim ahzine muhalifim.
	Mazhar Müfid
Âza	Âza
-----	Bursa
	Osman Nuri
Âza	Âza
-----	Konya
	Ağnam Kanununu aynen kabul ediyorum; develerden resim ahzine muhalifim.
	Kâzım Hüsnü
Âza	Âza
Sivas	İsparta
Rahmi	Mükerrem
Âza	Âza
Giresun	Gaziantep
Musa Kâzım	Ahmed Remzi

Davar sayımı ve resmi kanun lâyihası

Birinci kısım

Sayım ve yoklama

Madde 1. — Davar sayımı koyun, keçi, tiftik için Nisan ve cenavar için Eylül iptiklaşm-

dan itibaren onbeş gün zarfında sureti mahsusa sada tabı ve tevzi, davar sahipleri tarafından imza, imam, muhtar ve heyeti ihtiyariyeye tasdik olunan köy ve mahalle namına mürettep defterlere kaydedilmek suretiyle iera olunur. İşbu defterlere bir yaşından aşağı olan davar ve canavarlar dâhil edilmez.

Madde 2. — Heyeti ihtiyariye işbu defterleri nahiyede müdüre, kazada kaymakama, vilâyetlerde valilere birinci maddede tâyin olunan müddet zarfında verirler. Bunlar da aldıkları sayım defterlerini beş gün zarfında ciheti maliyeye tevdi mecburdurlar.

Madde 3. — Mal memurları tefrik olunacak mntakalar dâhilinde Mayısın sekizinci gününe kadar memurini tahsiliye marifetiyle yoklama iera ederler. (Canavarların yoklama müddeti Teşrinievvelin sekizinci gününe kadardır.)

Madde 4. — Geçici hayvanat sahipleri bir beyanname tanzimine ve Nisan onbeş kadar beyannamelerini buldukları yerlerin malmemurlarına vermeye mecburdurlar.

Madde 5. — Sayım zamanında bir köyden diğer bir köye davar nakledecekler nakilden evvel davarlarının sayıldığına ve sayım defterine dâhil olduğuna dair köy heyeti ihtiyariyesinden vesika alırlar.

İkinci kısım

Davar resmi ve sureti tahsili

Madde 6. — Davar resmi şunlardır :

Beher koyun ve âdi keçi için - yirmiüç kuruş, beher tiftik keçisi için - yirmi kuruş, Beher canavar için - yüz kuruş (Bir yaşından aşağı olanlar resimden müstesnadır.)

İşbu resme göre tahsil olunacak paranın yüzde yedibuçluğu idarei hususiyelere aid olup her vilâyette derhal dairelerine yatırılır. (İdarei hususiyelerden ayrıca masraf alınmayacaktır.)

Madde 7. — Malmemurları sayım defterlerinde mukayyet miktara göre davar resmini hesabederek Mayısın nihayetine kadar mükelleflere ayrı ayrı tezkerelerle tebliğ eder.

Madde 8. — Davar Resmi âtide muharrer iki müsavi taksit ile tesviye olunur.:

Birinci taksit müddeti İkinci taksit müddeti

Davarlar için Haziranın Temmuzun ilk haftası ilk haftası

Birinci taksit müddeti	İkinci taksit müddeti
Canavarlar için Teşrinievvelin ilk haftası	Teşrinisaninin ilk haftası

Madde 9. — İlk taksiti müddeti zarfında vermiyen davar sahiplerinden Hızırım ve canavar sahiplerinden Teşrinievvelin ikinci haftasında borçlarının tamamı defaten tahsil olunur.

Madde 10. — Yoklama esnasında defter harici zuhur eden davar ve canavar kaçak addolunarak zabıt ve müsadere edilir ve bilmüzafe satılıp esması irat kaydolunur.

Madde 11. — Taksit müddetlerini geçirerek borçlarını vermiyen hayvan sahiplerinden davar resmi Tahsilî Emval Kanununa tevfiakan istifa olunur.

Madde 12. — Geçici hayvan sahipleri beyannameleriyle beraber resmini defaten vermeye mecburdurlar. Borcunu vermiyenlerin hayvanatından borcuna tekabül edecek miktarı mal memurları tarafından derhal haczettirilir ve mütaakıben Tahsilât Komisyonundan alınacak karar üzerine satılır.

Madde 13. — Taksit müddetlerinin halûlünden evvel davar ve canavarlarını bulunduğu yerden diğer bir mahalle geçirmek isteyenler Davar Resmini tamamen öderler. Hayvanlarından bir kısmını nakletmek isteyenlere nakledilecek davarlara aid olmak üzere sahiplerine ifrazen tezkere verilir. Her ne suretle olursa olsun tezkeresiz nakliyatta bulunanların hayvanatı kaçak addedilir ve haklarında onuncu madde ahkâmı tatbik olunur.

Üçüncü kısım Ceza ve ikramiye

Madde 14. — Mevaddı sabıkada tâyin olunan vazaifi miadında ifa etmiyerek terahi ve tekkâsülü görülenler veya vazifelerini suiistimal edenler hakkında müstacel kaydıyla takibatı kanuniye icra olunur.

Madde 15. — Vazaif ve muamelâtı vaktinde ifa ve tahsilâtı ikmal eden nahiye müdürü ve heyeti ihtiyariye namına muhtar ve malmüdürü ile mntakalara gönderilen memurını tahsiliye o mahal hasılatının yüzde beşini tecavüz etmemek üzere Maliye Vekâletince takdir oluncak derecede ikramiye verilir. (Memurine verilecek ikramiye bir aylık maaş ve tahsisatları

miktarını tecavüz etmek ve heyeti ihtiyariye ikramiyeleri kendi sayım defterlerine nazaran tahakkuk edecek hasılatın yüzde ikisi nisbetindedir.)

Madde 16. — Alâkadar memur ve heyeti ihtiyariyeden başka her kim fazla koyun ve keçi ve canavar haber verirse kendisine bir misil resim ikramiye ita olunur.

Dördüncü kısım

Ahkâmı istisnaiye

Madde 17. — Haddi fâsılın öbür tarafında rây hakkını haiz olanlar sayım zamanında hudut haricinde bulunan hayvanlarının miktarını birer beyanname ile bildirmeye mecburdurlar. Bunlardan alınacak davar resmi mezkûr beyannamelerde muharrer miktar üzerinden tahakkuk ettirilerek altıncı madde mucibince tahsil olunur. Hudut dâhiline avdetlerinde beyannamelerinden fazla zuhur edecek hayvanata ait resim defaten ve derhal istifa edilir. Fazla resme ve müsadereye tabi tutulmaz. Buralarda ashabının müracaat ve talebi üzerine Şubattan itibaren sayım muamelesi icra ve resmi ahzedilerek tezkeresi ita olunur.

Madde 18. — Tahakkuk eden davar ve resmine tezkerelerin tarihinden ve müsadere tarihinde müsadereeden itibaren on gün zarfında mahallî idare meclislerine itiraz olunabilir. İdare meclislerinin bu hususta verecekleri kararlar katidir. Haklı çıkanlara eibayet, olunan resim veya davarları satılmış ise esması iade olunur. Ancak işbu itirazat resmin tahsilini ve sair icabeden muamelâtın icrasını tehir etmez.

Madde 19. — Kanunun tatbik edildiği ilk seneye munhasır olmak üzere kaçak addolunan hayvanat müsadere olunmayıp sahiplerinden resmin dört misli ceza ahziyle iktifa edilir.

MADDE 20. — İşbu kanun ahkâmının sureti tatbikiyesi Maliye Vekâletince tanzim oluncak talimatname ile tâyin olunur.

Madde 21. — 23 Kânunusani 1303 ve 1 Kânunusani 1320 tarihli Ağnam Talimatnameleri mülğadır.

Madde 22. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyüliçeradır.

Madde 23. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Dahiliye Vekili memurdur.

(Muvazenci Maliye Encümeninin tadili)

Madde 6. — Davar resmi şunlardır :

Beher koyun ve âdi keçi için - yirmüç kuruş,

Beher tiftik keçisi için - yirmibeş kuruş,

Beher deve için - yüz kuruş,

Beher canavar için - yüz kuruş,

Koyun, keçi ve canavarın bir yaşından ve devenin iki yaşından aşağı olanları müstesnadır.

Madde 16. — Alâkadar memur ve heyeti ihtiyariyelerden başka her kim fazla koyun ve keçi ve canavar haber verir ise kendisine iki misil resim ikramiye ita olunur.

Madde 17. — Haddi fâsılın öbür tarafında rây hakkını haiz olanlar sayım zamanında hudut haricinde bulunan hayvanlarının miktarını birer beyanname ile bildirmeye mecburdurlar. Bunlardan alınacak davar resmi mezkûr beyannamelerde muharrer miktar üzerinden tahakkuk ettirilerek altıncı madde mucibince tahsil olunur. Hudut dâhiline avdetlerinde beyannamelerinden fazla zuhur edecek hayvanata ait resim defaten ve derhal istifâ edilir. Fazla resim ve müsadereye tabi tutulmaz. Buralarda ashabının müracaat ve talebi üzerine Şubattan itibaren sayım muamelesi iera edilir. Seyyar aşair efradından derhal resmi ahz olunur. Meskûn olanlarının kayıtları iera ve tezkereleri ita edilir.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Müstaceliyeti lûtfen reyeye korsanız iyi olur.

REİS — Efendim müstaceliyeti evvelce reyeye konmuş ve kabul edilmiştir.

MUSTAFA B. (Çorum) — Reis Bey matbuu elimizdedir. Uzunboylu zaman kayboluyor.

REİS — Zapta geçmesi için okunuyor. Efendim okunmasın lüzum olmadığını teklif ediyorlar, muvafık mıdır efendim? (Muvafık, muvafık sesleri) Efendim kanunun heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen rüfeka varsa söz verin.

MUSTAFA B. (Elâziz) — Kanunun heyeti umumiyesi hakkında zaten söylenecek bir söz yoktur. Bendeniz doğrudan doğruya maddelere geçilmesini teklif ediyorum.

REİS — Efendim kanunun heyeti umumiyesini müzakere etmeden doğrudan doğruya maddelere geçilmesini teklif ediyorlar. Bunu muvafık görenler lûtfen ellerini kaldırsın. Maddelere geçilmesi muvafık görülmüştür.

Davar sayımı ve Resmi Kanunu

Madde 1. — Davar sayımı koyun, keçi, tiftik için Nisan ve canavar için Eylül iptidasından itibaren onbeş gün zarfında sureti mahsusa tabi ve tevzi, davar sahipleri tarafından imza, imam, muhtar ve heyeti ihtiyariyece tasdik olunan köy ve mahalle namına mürettep defterlere kaydedilmek suretiyle iera olunur. İşbu defterlere bir yaşından aşağı olan davar ve canavarlar dâhil edilmez.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim şimdiye kadar davar sayımının ne şekilde cereyan ettiğini ve bu yüzden ne kadar müşkülât çıktığını ve aynı zamanda Hazinei milletinin ne nisbette mutazarrız olduğunu hepimiz biliriz. Bîmaenaleyh bu kanunla bu gibi şeylerin önü alınacağı gibi halkın bu davar sayımı hususunda büyük dertlerine de derman bulmuş olacağız. Yalnız bu lâyihamın başında (Davar sayımı ve Resmi kanun lâyihası) deniyor. Halbuki Muvazenci Maliye Encümeni buna deveyi de ilâve etmiştir. Bir de canavardan bahsediliyor ki serlevhanın «davar, deve, canavar sayımı» şeklinde yazılması lâzım. Sonra birinci madde maksadı tamamiyle temin edecek kadar vazır değildir. Davar sayımı için evvelimde Maliye Vekâletince defterler tabedilecek, köylülere tevzi edilecek, köylüler de Nisanın birinci gününden itibaren sayıma tabi olan davar, canavar deve her nesi varsa bir şerh yazıp imza edecekler. Halbuki madde pek muhtasar nâkıs tır. Bendeniz maddenin şu şekilde tadilini teklif ediyorum. Zaten Maliye Vekili Beye de gösterdim. Encümeni Âli de muvafakat ediyor. Onun için arz ettiğim şekilde maddenin tadilini teklif ediyorum. Müsaade ederseniz okuyayım :

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Bu talimatname mi?..

SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Arkadaşlarımız talimatname mi diyorlar. Evet hem talimatname ve hem kanundur. Çünkü köylü de anlaşıyor. Maalesef itiraz eden arkadaşımız vakit vakit köylü olduğundan, çiftçiliğinden bahsediyor.

REİS — Başka söz istiyen var mı efendim?

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim bu kanunun sureti tatbikiyesine aittir. Camide toplansın, odada toplansın.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Reis Beyefendi, canavardan maksat nedir? Encümen biraz izahat versin. Canavar tâbiri her mahalde kullanılmaz. Bu mahlûka bâzı yerlerde canavar derler, bâzı yerlerde domuz derler, bâzı-ları hınzır derler. Encümen izahat versin.

REİS — Efendim canavardan maksadın ne olduğunun izah edilmesini istiyorlar. Muvazenei Maliye Encümeni tarafından izahat verilecek midir?

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHALİK B. (Kângırı) — Efendim canavardan maksat domuzlardır. (O halde domuz yazılsın sesleri)

REİS — Efendim evveleminde tadile mütaal-lik takrirleri okumadan tashih edilecek bir....

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHALİK B. (Kângırı) — Efendim bütçede ve eski kanunlarımızda bu suretle yazılmıştır; başka kanunda da hınzır yazıyor.

REİS — Efendim canavar yerine domuz tâbirini vaz'ediyoruz.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Efendim canavar denince hayvanatı vahşiyenin heyeti umumiyesi anlaşılır.

REİS — Domuz mu denilsin?

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Hayır efendim; canavar demek; doğrudur, rica ederim.

RUŞEN EŞREF B. (Karahisarı Sahib) — Efendim Diyarbekir'de akrebe de canavar diyorlar. Nasıl anlaşılır efendim? (Gürültüler)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim Ağnam Tadat Kanununun aslında canavar diye yazılıdır. Domuz teklifini yapan arkadaşlar tahriri teklif ederler.

REŞİD AĞA (Malatya) — Efendim madde hakkında söyleyeceğim. Kavanimi Maliye Encümeninin, Muvazenei Maliye Encümeninin tesbit ettiği madde gayet sarıhtır. Bunun için yeniden tadilâta lüzum yoktur. Zaten Maliye Vekili tarafından her köye bir defter gönderilecektir. Bu defter matbu olacak, tabii altında o meşruhat ne ise yazılacaktır. Binaenaleyh madde gayet sarıh ve vazıhtır; bunu madde kanuniyeye ayrıca derç etmeye hacet yoktur. Hattâ eski Ağnam Kanununda da tadat, Maliye Vekili tarafından verilen program üzerine yapıyordu. Onun için deftere şöyle yazılsın böyle yazılsın,

demeye lüzum yoktur. Maddenin aynen kabulünü teklif eylerim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Madde de noksan vardır, Reis Bey.

REİS — Efendim başka söz istiyen yoktur. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim.

EMİN B. (Eskişehir) — Efendim kifayeti müzakerenin aleyhinde söyleyeceğim.

REİS — Aksini reye koyacağım. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür. Emin Bey zatiâliniz de el kaldırmıyorsunuz (Handeler)

Efendim iki teklif vardır. Birisi esash tadil teklifidir. Diğeri canavar yerine domuz tâbirinin ikamesi teklifidir. Evveleminde (canavar) tâbiri yerine (domuz) yazılmasını reye vaz'edeceğim. (Canavar) tâbirinin yerine (domuz) kelimesinin ikamesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Hayır sesleri) Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Efendim (Canavar) tâbiri ipka edilmiştir. O halde tâbir yine o suretle kalacaktır.

Efendim bir de kanunun unvanının tadili hakkında bir teklif vardır. (Ağnam Tadat Resmî kanun lâyihası) yerine, (davar, deve, canavar sayımı ve Resmî Kanunu) tâbirinin konulmasını teklif ediyorlar.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Reis Beyefendi Deve hakkında resim kabul olunup olunmayacağı malûm olmadan; kabul edilmeden lâyihanın unvanının tadili kabul edilemez. Sername kabul edildiği takdirde deve hakkındaki resmî de kabul etmiş oluruz. Halbuki encümenler arasında ihtilâf vardır. O taayyün etsin, ondan sonra.

REİS — Efendim matbu sername yerine (deve, canavar sayımı hakkındaki Kanun) tâbirinin kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir. Tadil takrirlerini okutacağım, efendim.

Davar, deve, canavar sayımı ve Resmî Kanunu

Birinci kısım

Sayım ve yoklama

Madde 1. — Her sene Maliye Vekâletince davar, deve sayımı için Nisan ve (Canavar için) Eylül'den onbeş gün evvel bütün mahalline ve köylere sayıma dâhil hayvanatın cinsi, miktar

ve sahiplerinin isimlerinin yazılmasına mahsus hane ve sütunu muhtevi ikişer nüsha sayım defteri dağıtılır. Nisanın (Canavar için) Eylülün ilk günü mahalle ve köyde davar, deve ve canavarı bulunanlar köy veya mahallenin odasında toplanırlar. Herkes kendi isim ve şöhretini davar ve sayılacak diğer hayvanlarının cins ve miktarını mezkûr defterlere yazdırırlar ve isimlerinin hizalarını imza ederler veyahut mühür basarlar. Mühürleri olmıyan veya yazı bilmıyenler parmak basarlar. Bundan sonra mezkûr defterlerin köyde sayılmadan davar, deve ve canavar kalmadığına dair bir tasdik şerhi yazılarak imam, muhtar ve âzalar köyün resmî mührü ve kendi isim mühürleriyle mühürlerler veya imza ederler. İşbu defterlere iki yaşından aşağı deve ile bir yaşından aşağı davar ve canavar ithal edilmez.

Riyaseti Celileye

Birinci madde halkın anlayacağı derecede sarıh ve vazıh değildir. Binaenaleyh bu vuzuhı temin için berveçhi balâ tadilini teklif eylerim.

Bozok

Süleyman Sırrı

REİS — Efendim Bozok Süleyman Sırrı Beyin tadil teklifini nazarı itibara alıp almayacağımızı reyî âlinize vaz'edeceğim. Nazarı itibara alanlar lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Nazarı itibara almıyanlar lütfen el kaldırsın. Nazarı itibara alınmamıştır. O halde maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum.

HAKKI B. (Van) — Efendim maddede tasbih edilecek bir cihet vardır. «Memaliki Osmanîye» tâbiri vardır. Bunun yerine (Türkiye) diyelim. (Böyle bir şey yoktur sesleri)

REİS — Burada böyle bir şey yoktur Baska maddeyi söylüyorsunuz. Maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum. Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın; aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Birinci madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 2. — Heyeti ihtiyariye işbu defterlerce nahiyede müdüre, kazada kaymakama, vilâyetlerde valilere birinci maddede tâyin olunan müddet zarfında verirler. Bunlar da aldıkları sayım defterlerini beş gün zarfında ciheti maliyeve tevdi mecburdurlar.

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır sesleri) Maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. İkinci madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 3. — Mal memurları tefrik olunacak mıntakalar dâhilinde Mayısın sekizinci gününe kadar memurini tahsiliye mârifetiyle yoklama icra ederler. (Canavarların yoklama müddeti Teşrinievvelin sekizinci gününe kadardır)

REİS — Söz istiyen var mı?

ŞÜKRÜ B. (Biga) — Encümenenden bir sualim var.

REİS — Buyurunuz efendim, sualinizi sorunuz, elbette encümenenden cevap verecek bir zat bulunur (Handeler)

ŞÜKRÜ B. (Biga) — Efendim bu maddede yalnız yoklama icra edileceği zikrolunuyor. Tadat meselesi ortadan kalkmış oluyor.

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Yoklama, tadat demektir efendim.

ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Tadat ortadan kalkınca varidatın nisfa incecğinden şüphe edilmesin. Eski kanunda da esasen muhtaran tarafından bu suretle cetvel yapılması mündericolduğu halde, bulunduğum yerlerin hemen yüzde sekseninde maalesef hiç tatbik edilmıyen bir madde olarak kalmıştır. Hatâ memurini tahsiliye mârifetiyle yapılan tadatta da bile pek çok suiistimal vâkı oluyor, bunun önüne geçilemiyordu. Bunu yalnız heyeti ihtiyariyeye bırakmak, Hazine varidatının yarısını kaybetmek demektir. Yoklamadan maksat eğer tadat ise o başka... Eğer şüphe edilen adamın ağnamı hakkında yalnız yoklama yapılacaksa varidatı devlet yarı yarıya iner.

REİS — Buyurunuz Reşid Ağa.

REŞİD Ağa (Malatya) — Efendim Kavanini Maliye Encümeni namına söyleyeceğim. Üçüncü maddedeki tadat zaten heyeti ihtiyariye mârifetiyle icra edilecek, ondan sonra tahsildarlar yoklamaya çıkacaktır. Bunu heyeti ihtiyariye ketmederse altında madde kanuniye yazılmıştır ki «Birinci senede üç kat resim alınacak, ikinci senede ketmolunan kaçırılan davarlar aynen müsadere olunacaktır.» Bunun için madde kanu-

niye vardır. Eski kanunda böyle bir madde yoktu. İki misil olarak ceza alınardı. Bunun için başka şeye hacet yoktur. (Tadat) kelimesini kaldırmaktan maksat da (yoklama) tâbiri Türkçe olsun diye yazılmıştır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim yoklama muamelesi kaldırılmıştır. Hükümet ağnamın miktarını mührü tahtında ashabından soruyor, heyeti ihtiyariye de «köyde bundan başka davar yoktur» diyor. Herkes kendi imzası tahtında (Benim davarım şu kadardır) dedikten sonra mektümen zuhur edecek ağnam için - kanun bu sene çıktığı için - bu senelik eneümen dört misil cezaya uğrattıyor. Bundan sonra da aynen müsadere edilecektir. Geçen gün bendeniz bir yerde bulundum. Birçok köylüler bu kanundan eidden memnun oluyorlar. «Biz kendi mühürümüz tahtında davarımızı mektum bırakırsak Hükümetin müsadereye hakkı vardır» diyorlar; yalnız bu maddede (Mal memurları tefrik olunacak mıntakalar dâhilinde Mayısın sekizinci gününe kadar memurîni tahsiliye mârifetiyle yoklama icra ederler. Canavarların yoklama müddeti Teşrinievvelin sekizinci gününe kadardır) deyip kesiyor. Eskiden tadat müddeti kırk gündü. Fakat yekdiğerine garazı olanlar - bu müddet geçmiş olsa da - «falan köyde mektum ağnam vardır.» der. Hükümet derhal oraya adam gönderir ve başka ağnam vardır diye onun üzerine biner. Hiç hakkı yok iken halk bu suretle ızrar edilirdi. Böyle bir ihtimale meydan vermemek için bendeniz (onbeşine kadar) cümlesinden sonra «mezkûr müddetlerin hitamından sonra yoklama ve takibat icra edilmez» diye bir terkinin ilâvesini ve maddenin ona göre kabulünü rica ediyorum. Çünkü yoklama muayyen müddete aittir. O müddet bittikten sonra halkı ızrar etmeye hakkımız yoktur.

REİS — Efendim başka söz isteyen yoktur. Üçüncü maddenin müzakeresini kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Üçüncü maddenin müzakeresi kâfi görülmüştür. Yalnız tadil teklifi vardır. Okuyoruz efendim :

Madde 3. — Mal memurları mahalle ve köyleri birtakım mıntakalara ayırarak her mıntakada Mayıs onbeşine kadar memurîni tahsiliye mârifetiyle yoklama icra ettirirler. (canavarların yoklama müddeti Teşrinievvelin onbeşine kadar-

dır) Mezkûr müddetlerin hitamından sonra yoklama ve takibat icra edilmez.

Riyaseti Celileye

Üçüncü madde muhtasar ve gayrivazıhtır. Bi-naenaleyh berveçhi balâ tadilini teklif eylerim.

Yozgat

Süleyman Sırrı

REİS — Süleyman Sırrı Beyin teklifini nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Nazarı mütalâaya aimyanlar lütfen el kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmamıştır. O halde maddeyi aynen reyi âlinize vaz'ediyorum. Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Üçüncü madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 4. — Keçi hayvanat sahipleri bir beyanneme tanzimine ve Nisan onbeşine kadar bu beyannemelerini buldukları yerlerin mal memurlarına vermeye mecburdurlar.

REİS — Madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Maddeyi aynen reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Dördüncü madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 5. — Sayım zamanında bir köyden diğer köye davar nakledecekler nakilden evvel davarlarını sayıldığına ve sayım defterine dâhil olduğuna dair köy heyeti ihtiyariyesinden vesika alırlar.

REİS — Söz isteyen var mı?

MAHMUD B. (Sivercek) — Beyefendi, köyde nasıl tadat yapılır? Köyde tadat yapılamaz, insaf edin, merhamet edin.

REİS — Yani köyde yapılmamasını mı istiyorsunuz?

MAHMUD B. (Sivercek) — Evvelece bir bölük asker gelirdi. Jandarmalar gelirdi, memleketin eşrafı gelirdi, köyde ağnamın tadadına muvaffak olamazdı. Birbirlerini kırarlar, muhtar nasıl ağnam tadad edebilir? Yapamaz? Devletin malına yazıktır. Vallah mahvolur. Bir ağnam, bir de âşar kaldı, bunlar da mahvolacaktır. Ben bu kadar söylerim.

SÜLEYMAN SUDİ B. (Bayezid) — Reis Bey bir şey söyleyeceğim. Emin olunuz bu ka-

nunla ağnam resmi, hiç alınmıyacak vaziyete sokulacaktır.

REİS — Madde hakkında başka söz istiyen var mı? (Hayır, reye sesleri) maddeyi aynen reyinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum, kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Madde aynen kabul edilmiştir.

İkinci Kısım

Davar Resmi ve sureti tahsili

Madde 6. — Davar Resmi şunlardır.

Beher koyun ve âdi keçi için - yirmiiç kuruş

Beher tiftik keçisi için - Yirmi kuruş

Beher deve için - yüz kuruş

Beher canavar için yüz kuruş

Koyun, keçi ve canavarın bir yaşından ve devenin iki yaşından aşağı olanları müstesnadır. İşbu resme göre tahsil olunacak paranın yüzde yedi buçuğu idarei hususiyelere aidolup her vilâyette derhal dairelerine yatırılır. (İdarei hususiyelerden ayrıca masraf alınmıyacaktır.)

REİS — Buyurun Hasan Fehmi Efendi.

HASAN FEHMİ Ef. (Kastamonu) — Efendim davar unvanı altına giren koyun, tiftik, kara keçiden istifa olunması tasvibedilen verginin nisbetinde adalet görmüyorum. Vergi malûmuâlileri servet itibarıyla istifa olunmak kaidedir. Şimdi bu koyun tiftik kara keçinin ashabına temin etmiş olduğu menfaat itibara alınmak suretiyle vergi tarhının muvafık olacağını kabul etmiyecek zannederim kimse yoktur. Şimdi bir kara keçinin sahibine temin etmiş olduğu menfaat ile tiftik ve koyunun ashabına temin etmiş olduğu menfaat mukayese edildiği zaman bu tarh olunan ve olunacak olan vergide nisbeti âdile olmadığı mânası çıkar. Vakaa buyurulacak ki, meselâ biz koyun ve tiftik hayvanatının tezayüdünü temin ve ashabına bir teşvik olmak üzere bu vergiyi bu suretle koyuyoruz denilecek. Fakat rica ederim, tiftik keçisinin yetiyeceği manatik, akalim, muayyendir. Yani her tarafta tiftik keçisi yetiştirmek beşerin elinde değildir.

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Bu, Kastamonu ile Ankara'ya mahsustur.

HASAN FEHMİ Ef. (Devamla) — Sonra reneber bilir ki, koyun daha faidelidir. Acaba

koyun yerine keçiyi ikamedeki maksat ve hikmet nedir?

ALİ B. (Rize) — Abdurrahman Çelebi olsun diye.

HASAN FEHMİ Ef. (Devamla) — Birçok yerlerimiz vardır ki ne tiftik, ne de feyyaz bir surette koyun yetişir. Hemen aşağı - yukarı fark ile birçok yerlerde vardır ki o memleket halkını ne kadar teşvik etsek iklim icabı olarak onlar kara keçi yetiştirecekler onu tezyidedeceklerdir. Binaenaleyh istihdaf olunacak gayeye bu kanun ile varılmıyacak demektir. Binaenaleyh vergi tarhında nisbeti âdileyi gözetelim.

EMİN B. (Eskişehir) — Kâr ve zararını gösteriniz de anlıyalım. Hangisinin kârı vardır. Hangisinin zararı vardır? Anlıyalım.

HASAN FEHMİ B. (Kastamonu) — Şimdi bir tiftik keçisinin ashabına temin ettiği menfaat ve onun kıymeti ve sonra bir koyunun ashabına temin ettiği menfaat ve kıymetiyle bir kara keçinin kıymetini karşılaştırsak çok fazla görürüz.

MUSTAFA FEYZİ Ef. (Konya) — Farkı yoktur.

HASAN FEHMİ Ef. (Devamla) — Rica ederim. Bir koyun ile bir kara keçinin fiyatı ikisi bir midir? Hiçbir vakit bir değildir. Binaenaleyh böyle munhasıran kara keçi yetiştiren memleket halkını da nazarı itibara almış olmak için, kara keçilerin ashabına temin edeceği menfaat göz önünde tutularak bendeniz diyorum ki tiftik ve koyundan yirmiiç kuruş, keçiden, kara keçiden 20 kuruş vergi istifasını teklif ediyorum. Kabulünü rica ediyorum.

REŞİD AĞA (Malatya) — Efendim evvelce koyun ve keçinin Ağnam Resmi bir idi. Yalnız tiftiğinki onlardan yirmi para noksandı. Bundan maksat, ahaliyi teşvik edip fazla tiftik yetiştirmek ve besletmek ve Avrupa'ya ihracat yapıldığından dolayı bu ihracatı tezyidetmek idi. Eski kanunda ayrı ayrı mntakalar üzerinde yapılmıştır. Bâzı mntakalarda beş kuruş, bâzı mntakalarda beşbuçuk kuruş, bâzı mntakalarda dört kuruş olduğu için beş misli zammolunmuş yirmi kuruş olmuştur. Bunun için bâzı mntakada 5,5, bâzı mntakada 4,5, bâzı mntakada dört kuruş olan bu resmi; her tarafta müsavî olmak üzere encümen yirmiiç kuruş olarak tesbit etmiştir. Tiftik hakkında hakikaten bu

doğrudur. Teşvik için böyle yapılmıştır. Tiftiğin fazla para edeceği şüphesizdir. Yalnız ahaliyi teşvik noktai nazarından böyle yapılmış olan eski kanun bozulmamıştır ve yine fazla yetiştirmelerini teşvik maksadiyle 3,5 kuruş üzerinden hesabedilmiştir. Maksadı asli budur efendim.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Her tarafta yetişmiyor.

TALÂT B. (Ardahan) — Avrupalılar müstemlekâta yetiştiriyorlar.

REİS — Talât Beyefendi böyle müzakere görmedim. Arkanızı dönmüşsünüz cevap veriyorsunuz. Arkadan söylenen sözlere cevap vermeye mecbur değilsiniz zannederim.

REŞİD AĞA (Devamla) — Koyun ile keçi meselesine gelince: Vakaa koyunun yünü birkaç kuruş fazla eder. Fakat koyun, ancak dört ay süt verir. Kara keçi, en ziyade bizim memlekettedir ki senede sekiz ay süt verir. Bundan dolayı koyun, bir kıyye yağ verirse keçi iki okka yağ verir. Bu noktai nazardan koyun ile keçide müsavatsızlık yoktur. Doğru bir kanun yapılmıştır ve teşvik gayesiyle yapılmıştır. Bundan başka bir şey yoktur. Bu maddeyi aynen kabul etmenizi rica ederim.

MUSTAFA FEYZİ Ef. (Konya) — Hacı Reşid Ağadan bir sual soracağım.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim hocca efendinin irat ettiği sebebi mucibeye cevap verdiler. Ve buyurdular ki: Bu kanun evvelce de böyle idi. Ve o muhafaza ediliyor Teşvik için fazla yetiştirilmesini tenin için böyle yapılmış imiş. Bu fazla ne tevlihdetmiştir? Fazla para veren yerlerde keçi ıslah edilmiş de tiftik ihya ve tezyed edilmiş mi?

Tiftiğin miktarı ne kadar tezayüdetmiş, tiftik yapan muntakalarda ne kadar keçi artmış ve bunun nisbeti nedir?

REŞİD AĞA (Malatya) — Keçi ile koyun her vakit müsavidir. Eski kanunda da öyledir. Hiç farkı yoktur. Maliye Vekili Bey muntakalardan bahis buyurdular.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Şundan da anlaşılıyor ki tiftiği teşvik için varidatı az olduğu halde ağnamdan, keçiden daha fazla resim alınıyor.

REŞİD AĞA (Malatya) — Koyun yetiştirmeyi teşvik için değil efendim.

MUSA KÂZİM Ef. (Devamla) — Koyundan ve kara keçiden daha fazla resim almak demek, bu hayvanatı himaye etmek ve diğerlerinin yerine ikame etmek demektir. Eneümen kaani olmuştur ki bu vergi, ağnam vergisi böyle olduğu halde şimdiye kadar koyun ve keçi imha edilmiş de tiftik ihya edilmiştir, vâkı mıdır?

REŞİD AĞA (Malatya) — Efendim zaten koyun ile keçide koyunun teksiri için kayıt ve müsaade yoktur. Koyun ile keçi, eski kanunla da, bu kanunla da müsavidir. Yalnız muntakalarda eskiden dört buçuk kuruş, beş kuruş için bu kanunda müsavi olarak yapılmıştır. Tiftik meselesi de, Ankara'da; Konya'da ve bu havalededir. Bizim havalede yoktur. Terayüt mü ediyor, ahaliyi teşvik için midir? Ben ne bileyim bizim oralarda yoktur.

SÜLEYMAN SUDİ B. (Bayezid) — Bir şey soracağım.

REİS — Reşid Ağa bir sual daha...

MUSTAFA FEYZİ Ef. (Konya) — Beyanatınıza nazaran kıl keçi ile diğerleri arasında pek çok fark olmadığı anlaşılıyor. Binaenaleyh bu «âdi» kelimesini kaldırıp da (kıl keçi) demek daha muvafık değil midir? Neden âdi diyorsunuz? Kıl keçi diyelim.

REŞİD AĞA (Malatya) — Kara keçi demek daha muvafıktır. O da olabilir. İsterseniz «kara keçi» deyin (Kıl keçi sesleri).

SÜLEYMAN SUDİ B. (Bayezid) — Efendim transit suretiyle İran'dan gelecek olan ve Trabzon'a uğruyarak gidecek olanlardan da resim alacak mıyız? Bunlar bizden transit suretiyle geçiyor.

REŞİD AĞA (Malatya) — Tadad zamanı hangi Hükümetin toprağında bulunursa o hükümet tadad edecektir. Her yerde böyledir.

HASAN FEHMİ Ef. (Kastamonu) — Zati-âlileri beyanatınızda keçiyi; aşağı - yukarı daha müsmir, daha faydeli gösterdiniz. Rica ederim, piyasaya çıkalım. Koyunun eti ile keçinin etini; sonra koyunun yünü ile, keçinin yünü, kılımlı bir kere mukayese edelim. Koyunun sütünün kıymeti ile keçinin sütünün kıymetini de bir kere mukayese buyurmanızı rica ederim.

REŞİD AĞA (Devamla) — Efendim koyunun, yününden başka bir şey yoktur. Zaten keçi her halde daha fazla yağ verecektir, ve bu zam, ahaliyi teşvik için konmuştur.

Tiftik besliyen memleketlerin ahalisi için encümünde arkadaşlar bulundu, izahat verdiler. Ahaliyi teşvik noktai nazarından muvafık görülerek encümen bu suretle karar verdi.

EMİN B. (Eskişehir) — Efendim hangi cins hayvanatın fazla menfaat temin ettiğinin canlı misâlleri vardır: Hangi cins azalmıştır. Bundan on sene evvel seksen bin balye tiftik ihraceden Türkiye, bu sene oniki bin balye tiftik ihracedebilmiştir. Kıl keçi senede onla-ka bir oğlak verir. Tiftik keçi üç senede bir oğlak verir. Tiftik keçinin sütünden az bir istifade edemez. Bendeniz de hayvan sahibi olmakla beraber tiftik keçinin sağlığını görmedim. Sağlırsa (bozea) denilen bir illet vardır; hemen yakalar baytarlarımız maalesef tiftik keçilerindeki hastalıkları tedavi edemiyorlar. Nev'i memleketimize munhasır olduğu için bu hastalığa deva Avrupa kitaplarından gelecek diye bakmakla vakit geciriyoruz. Binaenaleyh kıl keçisinin tiftik keçiden menfaati fazladır. Tiftik derince hatıra Türkiye gelin. Bütün dünyada nef's, kıymetli ve ipekten daha makbül tüylü olan bu cinsin memafii umumiyesi noktai nazarınla himayesi vâne lâzımdır. Bendeniz Muvazenei Maliye ve İktisat Encümeninde olsaydım; tiftik yetişebilecek mntakada kıl keçiyeye elli, hattâ yüz kuruş resim teklif ederdim. Çünkü kıl keçi yerine çabucak tiftik keçi yetiştirsinler. Şimdi bizim memleketimizde hakikaten bize şeref bahşeden bu tiftik keçiden alınan resmin (15) kuruşa tenzilini bendeniz Heyeti Muhteremenizden rica edeceğim. Esashi bir teşvik olmak için (15) kuruşa tenzil edelim. Maalesef sekizde bir derece de adedleri azalmıştır. Evvelece (80) bin balye tiftik ihraceden Türkiye, bugün inracatını on bin balyeye indirmiştir. Yani oniki milyon liralık ihracat yapacak iken bugün birbuçuk milyon liraya tenezzül etmiştir. Esasen bu hayvanın sütünden de istifade edilemiyor. Mademki başka suretle himaye edemiyoruz, bunun resmini onbeş kuruşa indirelim. Tiftik keçisi doğrudan doğruya Hükümetin himaye ve siyanetine muhtaçtır. Hattâ tiftik keçisi yetişmesi muhtemel olan yerlerde hususi olarak kara keçilerin; kıl keçilerin Ağnam Resmini zammedelim.

HACI BEKİR Ef. (Konya) — Efendim tiftik keçilerden yirmi kuruş resim alınması mu-

vafık görülmüş. Hakikaten zammedilmesin. Sebabi ise: Avrupa'dan gelmesidir. Emin Bey buyurdular ki kara keçileri de tiftiğe tahvil edelim; ahaliyi buna teşvik edelim; pek doğru. Fakat Antalya, Silifke, Denizli, Burdur, İsparta ve civarlarında Emin Bey'in bu fikri tatbik edilemez. Çünkü buraları soğuktur. Buraların soğuğuna tiftik keçileri dayanamaz. Kıl keçi soğuğa mütehammildir. Tiftik keçi soğuklara katiyen mütehammil değildir. Hattâ şimdi, sekiz, on gün sonra kımlacaktır. Yer kırağı gördüğü gün kırkılır, tiftik keçi nârindir, zâriftir. Bu sebepten dolayı tiftik keçiden az resim alınmalı. Lâkin kıl keçi için de 23 kuruş çektür. Yalnız bir sütü vardır. Koyun sütünden farzedelim 25 dirhem yağ çıkarsa keçinin iki okka sütünden 25 dirhem yağ çıkar. İki okka keçi sütü koyunun bir okka sütüne muadildir. Bendeniz kaşar peyniri yapmışımdır ve üç sene bunu işlemişimdir. Hattâ yüz okka koyun sütü içerişine bir okka keçi sütü girerse katiyen demir gibi olur, sertleşir. Tahta parçası gibi olur. Üç - dört sene bendeniz bunu yaptım. Her halde tiftik keçiden mademki ehven olarak yirmi kuruş alınıyor, kıl keçiden de yirmi kuruş alınmalıdır. Koyun için yirmiiç kuruş iyidir. Bendeniz de bu yolda bir teklif veriyorum.

REİS — Avni Bey (Bozok)

AVNİ B. (Bozok) — Söyliyeceklerini Emin Beyle Hacı Bekir Efendi söylemişlerdir. Vazgeçtim.

REİS — Mustafa Bey (Çorum)

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Vazgeçtim.

REİS — Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir)

ABDULLAH AZMİ Ef. (Eskişehir) — Tiftik keçinin ehemmiyeti hakkında arkadaşım Emin Beyle Hacı Bekir Efendi biraz bahsettiler. Fakat Hasan Fehmi Efendinin itirazlarına lâvikiyle cevap verilmediğini gördüğüm için bendeniz bazı şeyler ilâve etmek istiyorum. Tiftik keçi Ümid Burnundan başka yalnız memleketimizin bazı yerlerinde yetişir.

AVNİ B. (Bozok) — Şimdi Hindistan'da yetişiyor, Efendi Hazretleri. Geçti o devir.

ABDULLAH AZMİ Ef. (Devamla) — Yetişen yerde teşvik etmek ve nesli bozmamak için vaktiyle konulmuş bir esastır. Tiftik keçi nârindir. Beslemesi gayet müşküldür. Dölünü alması gayet güçtür. Herkes heves etmez.

Koyun ile tiftik keçinin yaşaması başka başka şeylerdir. Hayvan sahibi bir tiftik keçi için kışlağının başına ot yığmaz, hayvanın arpasını hazırlamazsa veyahut civarda çalılık ve saire yoksa hayvanın yaza çıkacağından o kadar ümitvar olamaz. Fakat bir koyun besliyen bir adam böyle değildir. Koyunlar bir karış karda bile ayakları ile eşer ve yiyeceğini bulur. Keçi bunu yapmaz, daima havaya bakar. Sonra arkadaşımızın beyan ettikleri gibi tiftik keçinin sütünden istifade edilmez. İstifadeye kalkırılsa dölü katiyen alınmaz. Derhal uyuz olur. Yani sütü sağılan keçinin oğlağı olmaz. Derhal uyuzlar; yaşamaz. Gelecek kışa da dayanmaz. Sonra ufak tefek kışlarda da dölünü atar. Yaza hiçbir yavru yetiştiremez. Binaenaleyh bütün bu esbabı binaen tiftik yetişen yerlerde bu esas tiftiği teşvik için konulmuştur, Yoksa koyun yetiştirilir. Kara keçi yetiştirilir. Kara keçinin sütü tiftiğe muadil olacak derecededir. Binaenaleyh bu, tecrübe edilerek konmuş bir esastır. Yoksa doğrudan doğruya konmamıştır. Tiftik yetişen yerlerde kara keçiye bozdurmamak için teşvik edilmiştir. Çünkü memlekettten çıkacak tiftik ihracatı, memlekete girecek paranın büyük bir yekûnuna muadildir. Meselâ 40 kuruşa ise tiftik 140 veya 200 kuruşa çıkar. Yani bu nisbettedir. Binaenaleyh iktisadiyat nazarı dikkate alınarak, vaktiyle ince ince düşünülerek vaz'edilmiş bir esastır. Eğer daha ziyade teşvik etmek isterseniz bunu tenzil etmek icabeder; yoksa diğerleri derecesine çıkarmak değil.

TALÂT B. (Ardahan) — Çok doğru.

REİS — Kifayeti müzakere tahriri var.

Riyaseti Celileye

Mesele tenevvür etmiştir. Kifayeti müzakere-
renin reya vaz'ını arz eylerim.

Bozok Mebusu
Ahmed Hamdi

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜL HALİK B. (Kângırı) — Gerek koyun, gerek âdi keçiye burada tâyin edilen resim, evvelce mevcut resimden fazla değildir. Esasen Encümen tetkikatını yaparken bizden istatistikini istemedi ve kendilerine takdim ettik. Evvelce memleketin her tarafında Ağnam Resmî bir değildi. Bâzı yerlerde 5.5, bâzı yerlerde 5, bâzı yerlerde de 4 kuruş, hattâ Anadolu'nun bir kazasında da 3 kuruştan ibaretti. Tiftikten maada.

Tiftik her yerde birdir. Encümen tetkikat yaparken Hükümet resminden bir şey kaybetmesin ve fakat resim memleketin her tarafında bir olsun diye vasatisini aldılar. Bundan ne Hükümet mutazarrır ve ne de varidat haleldar olmayacaktır. Hükümetin burada takibettiği nokta, tadadı tehir etmek ve bilhassa köylere en güç gelen ve onların faizle para kaldırmalarına sebeb olan tahsisatı Haziran ve Temmuz iptidalarına tehir etmektir. Bu suretle ahali hakikatte yüzde elli derecesinde istifade ediyor. Zira bundan sonra hiç kimse Ağnam Resmî vermek için fazla para almayacaktır. Bendenizin ikinci bir ricam vardır. Evvelce idarei hususiye için resim munzam diye resimi asli üzerinden bir para almıyordu. Bu, geçen sene 36 bin liradan ibaretti. Encümende müzakere edilirken teklif sahibinin maddelerinde dâhil olmadığı halde, bendeniz bunun beş misline iblâğımı teklif ettim. Yüzde 7,5 yaptılar. Bu suretle biraz fazla geçmiştir. Eğer Heyeti Celile kabul buyurursa vilâyat için yüzde beş yapalım. Eğer kabul etmezseniz diyeceğim yoktur.

İSMET B. (Çorum) — Efendim Ağnam Resmindeki ihtilâf memleket ihtilâfından değildir. Kıymetleri itibariyle sahiplerde ve onların hinterlândında bulunan hayvanların kıymeti fazla olur. Dâhillerde bu hayvanatın kıymeti azdır; binaenaleyh buralarda resmin matrahı kıymetinden dolayı azdır ve bundan dolayı farklı idi. Neden dolayı Hükümet buradaki kıymeti diğer taraflarla seyyanen tesbit etmiştir ve bundaki zararı Maliye Vekâleti ne suretle telâfi edecektir?

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜL HALİK B. (Kângırı) — Arz edeceğim. Dâhilde bulunan ağnamın masrafı azdır. İstanbul'da beslenen ağnam ile Trakya'da beslenen ağnamın otlâkiye ve çoban masrafı Van'da, Bitlis'te ve sair yerlerde beslenen hayvanatın masrafı ile bir değildir. Oralarda otlak bedavadır. Trakya'da ve sairede, İstanbul'da İzmir'de çoban ücreti fazladır, otlâkiye fazladır. Trakya'da bugün bir koyun otlâkiyesi 15 kuruştur. Bundan aşağıya bir hayvan kışlayamaz. Halbuki dâhilde yazdan topladığı otu ahıra kor ve yaza çıkarır. Bu fark vardır. Evvelce bunlar nazarı itibara alınmamıştır. Eğer memleket ve mintaka suretiyle olsaydı Mentеше Sancağının

bütün kazaları dört kuruş olmazdı. Antalya ve Konya vilâyetinin bütün kazalarında 4, yalnız Akseki kazasında 3,5 olamazdı. Bu zannederim, başka tesirlerle yapılmıştır. Belki buyurduğunuz şey, nazarı itibara alınmıştır. Fakat İstanbul'da başka tesirlerde yapılmıştır. Akseki kazasının civarındaki kazalarda 4 kuruş iken Akseki'de 3,5 nasıl olmuş? Sebep yoktur. Mentеше kazalarında 4,5, merkezde (4)... Niçin? Muğla'da 4,5... Bu niçin?... Denizli'nin şu, şu kazasında 4,5, Denizli merkez kazasında 4. Arzu buyurursanız bütün tafsilâtı arz ederim. Bu suretle bugün encümen tefriki tetkik ederken masrafı da nazarı itibara alarak bu miktarı tesbit etmiştir. Bu suretle bütün memlekete şâmil bir müsavat olur.

TAHİR B. (Giresun) — Beyefendi! İsmet Beyefendinin söylemiş oldukları doğrudur. Zatiâliniz «bakım masraflarının ziyade olmasından dolayıdır» buyuruyorsunuz ki, bendenize bu yanlıştır. İsmet Beyefendi buyurdular ki, «Ağnamın fiyatı her tarafta bir olmadığına nazaran resmi de farklı olmuştur.» Zatiâliniz de «bakım masrafı da her tarafta bir değildir.» Diyorsunuz. Evet zatiâliniz de haklısınız, İsmet Bey de haklıdır. Fakat bu ikisinin arasındaki farkı arz edeyim. Bu, hasılattan yapılacak istifade nisbetinde bu Ağnam Resmi tarhedilmiştir. Sizin buyurduğunuz yerlerde bakım fiyatı çok ise oralarında hasılatının kıymeti çoktur. Oralarda bir okka süt 25 - 30 - 40 kuruşa satılıyor. Fakat İsmet Beyefendinin buyurduğu o yerlerde yani dâhillerde bir okka süt on kuruştur. (Müzakere kâfi sesleri)

HACI BEKİR Ef. (Konya) — Hattâ beş kuruşa.

REİS — Efendim müzakerenin kifayetini reyi âlinize koyacağım. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Müzakereyi kâfi görmiyenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür. Takrirler okunacak:

Riyaseti Celileye

Beher tiftik keçişinden yirmi kuruş istifa olunacağına göre koyun ve keçiden üç kuruş fazlasıyla yirmi üç kuruş alması muvafıki madalet olamayacağından bunun da yirmi kuruşa tenzili arz ve teklif eyleriz.

Gaziantep
Şahin

Zonguldak
Halil

Riyaseti Celileye

Beher koyun ve âdi keçi için yirmi, beher tiftik keçisi için onyedibuçuk kuruş alınmasını teklif ediyorum.

Çorum
İsmail Kemal

Riyaseti Celileye

Altıncı maddede Davar Resmi her taraf için müsavi yapılmıştır. Soğuk ve kışı çok yerlerde davarlar uzun müddet ağıllarda ot ile beslenir. Cenup mıntakasında ise kırdan yer; bu sebeple resim miktarlarında fark olmak icabeder. Buna göre madde yeniden tetkik ve tanzim edilmek üzere işbu maddenin encümene iadesini teklif ederiz.

Kastamonu
Mehmed Fuad

Kastamonu
Halid

Riyaseti Celileye

6 ncı maddenin - Davar Resmi şunlardır : Beher koyun ve tiftik için yirmiüç kuruş, beher kara keçi için yirmi kuruş ilâhiri suretinde tadilini teklif ediyorum.

Kastamonu
Hasan Fehmi

Riyaseti Celileye

Tâyin edilen resim muvafıktır. Maddenin aynen kabulünü teklif ederim.

Muş
Osman Kadri

Riyaseti Celileye

Altıncı maddenin adaleti temin için berveği âti tadilini teklif ederim :

Madde 6. — Beher koyun ve âdi keçi ve tiftik için yirmi kuruş, beher deve için yüz kuruş, beher canavar için yüz kuruş. Koyun keçi ve canavarın bir yaşından ve devenin iki yaşından aşağı olmıyanlar müstesnadır.

Konya
Musa Kâzım

Riyaseti Celileye

Kıl keçiden yirmi kuruş resim alınmasının kabulünü teklif eylerim.

Konya
Hacı Bekir

Riyaseti Celileye

Altıncı maddenin birinci ve ikinci fıkrasındaki ücretlerin berveği zir tadilini teklif eylerim.

Bozok
Avni

Madde 6. — Davar Resmi şunlardır :

Beher koyun ve âdi keçi için yirmi kuruş, beher tiftik keçisi için onbeş kuruş ilâh,

Riyaseti Celileye

Tiftik keçisi için teşvik lâzım olduğu kadar bunun faide ve hasılatça âdi keçiden farklı olduğunu da nazarı itibara almak o kadar lâzımdır. Binaenaleyh beher koyundan yirmüç kuruş ve her nevi keçiden seyyanen yirmi kuruş alınmak suretiyle bittadil, koyunu koyun bacağından asmak düsturuna riayet edilmesini teklif ederim.

Karahisar Şarkı
Ali Süruri

Riyaseti Celileye

Altıncı maddedeki (âdi keçi) yerine (kıl keçi) ibaresinin vaz'ı suretiyle tadilini teklif eylerim.

Konya
Mustafa Feyzi

Riyaseti Celileye

Dâhilde sarf ve istihlâk etmek üzere rüsumat dairelerine teminat itasıyle transit suretiyle İran'dan Trabzon'a ve tekrar İran'a giden develerden Hükümet birçok vâridat ve ahali de külliyetli istifadeler temin etmektedir. Mademki bu develer dâhilde sarf edilmiyor ve teminat mukabilinde gelip gitmektedir; şu halde bu gibi develerin resimden müstesna olduğunun altıncı maddede ilâvesini teklif eylerim efendim.

Bayezid
Süleyman Sudi

Riyaseti Celileye

Devecilerden develerinin adedi nisbetinde Temettü Vergisi alınmakta bulunduğundan ayrıca bir de Tadat Resmine tabi tutulması muzaaf vergi ile mükellef olmalarını intacedeceği cihetle maddeden devenin ihracını teklif eylerim.

9 Şubat 1340
Çanakale
Mehmed

REİS — Evveleminde usule dair olan takrirleri reyinize vaz'edeceğim :

(Kastamonu mebusu Mehmed Fuad ve Hâlid Beylerin müşterek takrirleri tekrar okundu.)

REİS — Efendim bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Bu teklifi kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Bu teklif kabul edilmemiştir.

Bundan sonra (âdi keçi) yerine (kıl keçi) tâbirinin vaz'ını kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Âdi keçi tâbiri yerine kıl keçi tâbiri kabul edilmiştir.

Efendim! Mevcut tadil tekliflerinin; bâzıları koyun ve kıl keçi için, bâzıları yalnız koyun için, bâzıları tiftik keçi için, bâzıları da deve için birtakım tadilâtı havâdir. Bâzısında da hepsi için bir tadilât teklif ediliyor. Binaenaleyh müsaade buyurursanız bunları ayrı, ayrı reye koyacağım.

MUSTAFA B. (Elâziz) — Evvelce okunan takrir ne oldu?

REİS — Kabul olunmadı.

MUSTAFA B. (Elâziz) — Kabul olunmadıktan sonra bunlara mahal kalmaz.

REİS — Ne münasebetle? O encümene havalesini teklif ediyordu, kabul olunmadı.

İHSAN HÂMİD B. (Ergani) — Reis Beyefendi müsaade buyurursanız usule dair söz söyleyeceğim. Evvelâ tadil muvafık olup olmadığı reye konulsa daha muvafık olmaz mı?

REİS — Hayır efendim. Tadilin muvafık olup olmayacağı ayrıca reye konulacak. Şimdi efendim; (Beher koyun ve âdi keçi için yirmi kuruş. Beher tiftik keçi için onbeş kuruş) diye teklifler vardır. Evvelen koyunu reye koyacağım. (Koyun için yirmi kuruş) olmasına dair teklif vardır. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın.. Kabul edilmemiştir. O halde aslına reye koyacağım. Koyun için (yirmüç kuruşu) muvafık görenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'ediyorum. Muvafık görmiyenler lütfen el kaldırsın... (Koyun için 23 kuruş resim) muvafık görülmüştür.

Âdi keçi ki, ona kıl keçi diyeceğiz, (kıl keçi için yirmi kuruş) teklif vardır. Yirmi kuruştan aşağı teklif yok, (kıl keçiden yirmi kuruş alınmasını) reye koyacağım. Kıl keçiden yirmi kuruş alınmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Tereddüt hâsıl oldu. Tekrar reye vaz'edeceğim kıl keçi için yirmi kuruş alın-

masını kabul edenler lütfen ayağa kalksın.. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen ayağa kalksın... Müsavat vardır efendim.

AVNİ B. (Bozok) — Reyinizi söyleyiniz Reis Bey.

REİS — Ben yirmiüç kuruş taraftarıyım. (O halde kabul edilmiştir sesleri.)

Efendim. (Tiftik keçisi için onbeş kuruş resim teklifi vardır) Evveleminde bunu reye koyacağım. Kabul olmazsa yirmi kuruşu reye koyacağım. (Tiftik keçisi onbeş kuruşu) kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir. O halde yirmi kuruşu reye koyacağım.

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Reis Bey tiftik keçiden onyedibuçuk kuruş alınması hakkında bir teklifim vardır onu da reye koyunuz.

REİS — Efendim (Tiftik keçiden onyedibuçuk kuruş alınmasını) kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmemiştir.

Şimdi efendim (Yirmi kuruş resim alınmasını) kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'ediyorum... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın.. Yirmi kuruş resim alınması kabul edilmiştir.

TALÂT B. (Ardahan) — Madde aynen kabul edilmiş demektir.

REİS — Öyle oluyor efendim.

(Deve hakkında Çanakkale Mebusu Mehmed Beyin tavrı tekrar okundu.)

REİS — Efendim işbu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmemiştir. O halde (deve için yüz kuruş resmi) reyimize vaz'edeceğim. Deve için yüz kuruş resmi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Yüz kuruş resim kabul edilmiştir efendim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis Beyefendi bendeniz canavar için ikiyüz kuruş teklif ediyorum.

FUAD B. (Kırkkilise) — Yüz kuruş kabul edildi. Reis Bey, tekrar reye konmaz.

REİS — Efendim canavar için Süleyman Sırrı Bey İkiyüz kuruş teklif ediyorlar.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Zaten onu yiyecekler canavarlardır.

REİS — Efendim (canavardan ikiyüz kuruş alınmasını) reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... İkiyüz kuruş alınması kabul edilmiştir efendim.

Şimdi efendim maddenin heyeti umumiyesini reyimize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Maddenin heyeti umumiyesi kabul edilmiştir.

SÜLEYMAN SUDİ B. (Bayezid) — Reis Bey, benim teklifimi reye koyunuz efendim.

REİS — Efendim Süleyman Sudi Beyin bir teklifi vardır. İran ile transit yapan develerden Resim alınmaması hakkında...

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim transit ticaretinin tevsi ve her suretle himayesi memleketimizin iktisadiyatı noktai nazarından elzemdir. Bu transiti daimi suretle memleketimizde tutmak için elimizden geleni yapmak mecburiyetindeyiz. Binaenaleyh bizim olmıyan bir sırf eşyayı ticariyeyi sahile bıraktıktan sonra yine memleketlerine avdet edecek olan develerin ne adedini tesbit etmek ve ne de sahibini tesbit etmek mümkündür. Binaenaleyh bunlardan resim alınmamasını bendeniz de rica edeceğim.

VEHİ B. (Karesi) — Efendim transit için hizmet eden develerden resim alınıp alınmaması noktai nazarı başkadır. Fakat Vekil Beyin sözlerinin bir noktalarına bilhassa işaret etmek isterim; diyorlar ki: Bize aid olmıyanlar, biz, bize aid olmıyanlardan resim almaya uğraşyoruz. Kan ve can bahasına bunu güçlkle temin ettik. Binaenaleyh şimdi böyle bir imtiyaz vermek doğru değildir. Tefrik edilmeksizin olursa başkadır.

REİS — Şimdi efendim müsaade buyurursanız transit ticaretinde istihdam edilmekte bulunan develerin resimdeki istisnası meselesi mevzu bahisdir. Bu maddeye taallük etmez. Esas itibarıyla nazarı itibara alacak olursanız bu kânauna ayrıca bir madde olarak konmak üzere en-cümene havale edeceğiz. Nazarı itibara almaz-

sanız ayrı bir meseledir. Binaenaleyh Süleyman Sudi Beyin teklifinin nazarı itibara alınıp alınmamasını reyi âlinize vaz'edeceğim. Nazarı itibara alanlar lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Nazarı itibara almayanlar lütfen el

kaldırsın... Nazarı itibara alınmıştır. Encüme- ne havale ediyoruz.

Efendim on dakika teneffüs için celseyi tatil ediyorum.

Hitamı celse; Saat : 3,30

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 4,00

REİS — Fethi Bey

KÂTIPLER : Falih Rıfkı Bey (Bolu), Hakkı Bey (Van)

REİS — Celseyi açıyorum efendim. Sayın kanunu lâyihasının bakiye müzakeratına devam ediyoruz.

Madde 7. — Malmemurları sayım defterlerinde mukayyet miktara göre Davar Resmini hesab ederek Mayıs nihayetine kadar mükelleflere ayrı ayrı tezkerelerle tebliğ eder.

REİS — Söz istiyen var mı efendim?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis Beyefendi. Bendenizin yedinci madde olmak üzere bir teklifim vardı.

REİS — Teklifiniz nerededir?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Kitabette iken Mahmut Beyefendiye vermiştim. Makamı âlinize taktim etmiştir.

REİS — Teklifiniz yedinci madde hakkında mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Yedinci madde olmak üzere, müstakil bir teklif idi.

REİS — Teklifinizi lütfen tekrar buyurur musunuz efendim?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim bendeniz Meclisi Âlinin tiftik keçilerinin tekessür etmesi için gösterdiği arzudan mülhem olarak 300 den fazla tiftik keçisi bulunanların üçyüzden fazlası için resim almasını teklif etmiştim. Bilmem kabule iktiran edecek mi, etmiyecek mi?

REİS — Efendim yedinci madde makamına kaim olmak üzere üçyüzden fazla tiftik keçisi bulunanların üçyüzden fazlası için resim almamasına dair Süleyman Sırrı Beyin teklifleri vardır. Sırrı Beyin teklifini esas itibariyle reyi âlinize arz edeceğim. Teklifi esas itibariyle muvafık görenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Teklif kabul edilmemiştir. O halde maddeyi aynen reyi âlinize arz ediyorum. Yedinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 8. — Davar Resmi âtide muharrer iki müsavi taksitle tesviye olunur :

Birinci taksit müddeti

Davarlar için : Haziranın ilk haftası

Canavarlar için : Teşrinievvelin ilk haftası

İkinci taksit müddeti

Davarlar için : Temmuzun ilk haftası

Canavarlar için : Teşrinisaninin ilk haftası

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim! Bu birinci taksit için tâyin edilen Haziranın ilk haftası bizim reñber hesabına göre henüz Mayıs içlerindedir. Binaenaleyh bunu Haziranın onbeşine yani nisfı ahîrine tebdil edersek daha muvafık olur. Çünkü ondan evvel yün ve tiftik kır-

kılamaz. Koyunlar bilhassa yavru olan koyunlar hiç kırkılamaz. Onun için Haziranın onbeşine taliki suretiyle kabulünü teklif ederim, bir de taksit veriyorum.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim! Bendeniz zannediyorum ki bu kanun hemen (kabul, kabul) ile geçecek. Bu ağnam sahiplerinin - ki hepimiz alâkadarız - lehine yapılmış bir kanundur. Evvelce Marttan başlayarak Haziran nihayetine kadar hepsini vermek mecburiyetinde idiler. Şimdi ise ilk taksit Hazirandadır. Bendenizce bu öpüp başımıza konacak bir kanundur. Onun için biraz da memleketin heyeti umumiyesinin vaziyetini düşünmek lâzımdır; hemen okunup geçilsin efendim.

REİS — Efendim! Bolu Mebusu Şükrü Bey, Haziranın ilk haftası yerine Haziranın onbeşini teklif ediyor. Bu teklifi reye vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'diyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir. O halde maddeyi aynen reyi âlinize koyuyorum.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Burada develer için müddet yoktur. (Davarlar ve develer için) denilirse daha muvafık olur.

REİS — Develerin ilâvesini teklif ediyorlar. O halde madde (davar ve develer için) şeklinde tadil olunacaktır.

REŞİD AĞA (Malatya) — Develer hakkındaki madde encümededir.

REİS — Hayır efendim. Develerden resim alınması tekarrür etmiştir. O halde efendim maddeyi (davar ve develer için birinci taksit müddeti Haziranın ilk haftası) ikinci taksit müddeti Temmuzun ilk haftası, canavar için birinci taksit müddeti Teşrinievvelin ilk haftası, ikinci taksit müddeti Teşrinisaninin ilk haftası) suretinde reynize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Madde kabul edilmiştir.

Madde 9. — İlk taksiti, müddeti zarfında vermeyen davar sahiplerinden Haziranın ve canavar sahiplerinden Teşrinievvelin ikinci haftasında borçlarının tamamı defaten tahsil olunur.

REİS — Söz istiyen var mı efendim?

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — «davar, deve ve canavar sahiplerinden» suretinde yazılması lâzımdır.

REİS — «Davar ve deve sahiplerinden» suretinde tashih edeceğiz. Maddeyi reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Madde kabul edilmiştir.

Madde 10. — Yoklama esnasında defter harici zuhur eden davar ve canavar kaçak addolunarak zabt ve müsadere edilir ve bilmüza-yede satılıp esmanı irad kaydolunur..

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Devenin ilâvesi lâzımdır.

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Efendiler. Bu kanun köylüye iki türlü teshilat bahşediyor. Birincisi; hayvanatını geç tadadediyor. Diğeri de, rüsumu imhal ediyor. Fakat buna karşı da ağır ceza tertibediyor. Maddede (yoklama esnasında defter harici zuhur eden davar ve canavar kaçak addolunarak zabt ve müsadere edilir) diyor. Bu yoklama esnası ne vakittir? Haziranda bir köylü borcunu vermiş. Eylülde bir yoklama memuru geldi. Evvelce yirmibeş keçisi olan bir adam her hafta pazara gitmek suretiyle birer ikişer keçi alarak elli keçi sahibi oldu. Tâdad memuru geldi, dedi ki, «Bu kaçaktır» zabt ve müsadere edilecek. Bunu ne ile tefrik edeceğiz, her hafta keçisini satmaya giden köylü heyeti ihtiyariden koçan mı alacak ve alsa bu doğru olabilir mi? Sonra müsadere tatbik olunamaz. Çünkü, bendeniz de davarcıyım. Kendi nefsimde tecrübe edeceğim. Benim haberim yokken çobanım on keçi noksan yazdırmış. Şimdi bunlardan ceza alınrsa cezayı veririm, keçi bana kalır. Fakat ceza alınmaz da keçi müsadere edilirse ben onu imha etmez miyim. Kesip köpeklerime dağıtmaz mıyım.? Çünkü nasıl olsa gidiyor. Bu yoklama zamanını temdidetmeli. Bir ay zarfında yoklanır. O zaman da yoklama olur. Saniyen iki misli; üç misli ceza almır diyelim. İyilik yapacakken davarımın nısfını elinden almak gibi görünüyor. Rica ederim, köylüden çiftçiden suizannı kaldıralım. Mümkün olan cezaları verelim.

ABDULLAH AZMİ Ef. (Eskişehir) — Efendim denilebilir ki, bu madde kanununiye kanunun kuvvei müeyyidesinden mâduttur. Çünkü mademki tadat kaldırılmıştır; tadat kaldırıldığı için beyannameye itibar olunacaktır. Ceza ağır olmalıdır ki, o beyannameyi veren hilâfi

hakikat beyanname vermesin. Fakat ceza ceza olmak lâzımdır. Müsadere bir ceza değildir. Bu tâ ellibeş tarihinden evvel yapılan fasıllardır ki, müsadere memnudur diye Kavanini Esasiyeye konulmuştur. Yani, müsadere kelimesi ceza değil, kanun haricinde yapılan bir keyfiyettir. Sonra malı almak ceza olamaz. Eğer malı almak ceza olursa, bu yolda sirkat yapanları başka şeye sevk eder. Yani bunu icbar edecek adamlar mal sahibi ile uyusabilir. Binaenaleyh ceza ağır olsun. Meselâ beş misil ceza olsun. Beş misil ceza bugün yüzelli kuruş kadardır. Fakat bu, hayvanın aynı değildir. Ceza olarak bugün tedvin edeceğimiz kavanine böyle müsadere kelimesi gibi esasen ellibeş tarihinden evvel mevzu olan bir şeyi koymamakla beraber müsadere, bir malı gasbetmek, aynen almak bir ceza değildir. Bunun yerine bir ceza koymak lâzımgelir. Ceza iki misil olur, beş misil olur, hattâ on misil olur. Bendeniz beş misil cezayı teklif ediyorum. Müsadere kelimesini her halde kaldırmak lâzımdır.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim. Bendeniz de uzun söyliyecek değilim. Arkadaşların mütalâatına iştirak ederim. Yalnız bir iki söz ilâve edeceğim. Her hususta cezanın ağırlığı maksadı temin etmez. Ceza ağır olursa mahkemeler daima mücrimin lehine tevîl etmek suretiyle herâetini temine giderler. Cezalar viedansız olur, hattâ Orman Nizamnamesi. Orman Kanunu ormanların tahribi hakkındaki cezaların ağır olmasından dolayı bilâkis ormanları yaktırmıştır. Ormanlar tarla haline inkılâbetmiştir. Çünkü bu ağır cezalar her hangi bir hâkimin viedaniyle gayrikabili telif oluyor. müruru zaman arıyor. Vaktiyle müruru zaman üç aydı, sonra bir seneye çıktı. Müruru zamandan kurtaramazsa mutlaka onun lehine bir çare arıyarak onu kurtarmaya bakar. Çünkü o ceza gayrikabili tahammül olur vaziyettedir. Eşyayı memnuanın Anadolu'ya men'i ithali Kanununu kabul ederken müsadereyi selefî âliniz olan Meclisi Âli kabul etmedi. (Müsadere memnudur, bunu kabul edemeyiz) dedi. Ancak mevrudine iade ediliyor ki, bir suretle bu eşya iade edilmiştir. Ashabı ağnam için mallarını kaçırmamak iyi bir şeydir. Hakikaten bu bir ahlâk meselesidir, Hükûmete itaat meselesidir. Kendilerine suhulet bahşedilir.

Öyle zannediyorum. Hilâfı hakikat beyanname verecek adam da pek az bulunacak. Bir misil, iki misil, üç misil Abdullah Azmi Efendinin buyurduğu beş misil cezayı da kabul ettikten sonra müsadere'nin mânası kalmaz. Beyanname hilâfı hakikat tanzim edildiği sabit olursa insan belki o zaman müsadereyi teeviz edebilir. Fakat beyannamedeki miktar ile ahiren yoklamada tahakkuk eden bir miktar, her hangi bir yoklama memurunun kanaatı viedaniyesiyle tahakkuk edecek olursa ve bu da şu veya bu suretle parça parça almak suretiyle resmi alınmış ağnamdan olursa bu zam insana ceza veremez. Her hangi bir hâkimi takviedemez. Bunlar mahkemeye mi gidecek? Yoksa beyannamele idari bir surette mi halledilecek. Eğer böyle olursa bu hata bütün, bütün fâhiş olabilir. Mahkemelere sevk edersek mahkemeleri bunlarla işgal etmiş oluruz. Binaenaleyh kabili tatbik olan ve bir adamın imhasına varmayan bir cezanın tatbiki matlup ise beş misli resim, âzami cezadır. Bendeniz de onu teklif ediyorum. Bu gibi yoklamalarda hata olmak imkânı vârittir. Bundan dolayı malı elinden almak da ağır bir şeydir. Mal sahibini doğrudan doğruya başka bir şeye sevk etmiş oluruz. Binaenaleyh bu doğru bir şey olamaz. Beş misli ceza ile iktifa edersek daha münasib olur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim Kastamonu Mebusu Mehmet Bey Biraderimiz (yoklama için bir müddet tâyin edilmedi. Hükümet bir sene mütemadiyen kaçak vardır diye takibeder bu suretle zuhur eden ağnamı müsadere eder) buyurdular. 3 neü madde de (Mayısın sekizinci gününe kadar memurîni tahsiliye marifetiyle yoklama iera ederler) diye bir fıkra mevcuttur. Yani yoklamanın mün-tehası Mayısın sekizinci günüdür. Demin bendeniz bir takrirle istirham ettim ki, yoklama müddetinin bitimından sonra hiçbir veçhile ağnam takip, yoklama ve teftiş iera edilemez demıştim. Maksadım da bu takip mahzurunu def içindi. Maalesef kabul edilmedi. Binaenaleyh maddedeki (Mayısın sekizinci gününe kadar memurîni tahsiliye marifetiyle yoklama iera ederler) kaydı kâfidir. Sonra mektum ağnam için 18 nei maddede müsadere'den itibaren on gün zarfında mahallî idare meclisleri-

ne müracaat hakkı verilmiştir. Nitekim eski Ağnam Tadat Kanununda da öyledir. Mektum ağnamı zuhur edenler yahut ağnam tadadında hakkı itirazları bulunanlar Meclisi İdareye müracaat ederler, burada itiraz ederler. Bu müsadere meselesine gelince; kanunun asıl ruhu ve kuvvei teyidiyesi buradadır. Bu kanun lâyihası tanzim edileliden beri bütün temas ettiğim halk bundan şikâyet etmiyorlar. Diyolar ki, Hükümet eskisi gibi memur göndermiyor, tadat heyeti göndermiyor. Binaenaleyh bizi çağırıyor ve davarımın miktarını mührüm tahtında bildiriyorum diyor. Şu halde kendi arzum ile yapmış olduğum ve altına da mührümü koyduğum bir defterde mektumiyet yaparsam Hükümet müsadere haklıdır. Yalnız şu noktaya itiraz ediyorlar. Meselâ diyorlar ki, indetteftiş yüz mukayyet ağnam; yüzelli çıktı. Bunun ellisinin müsadere icabediyor. Fakat bu müsadere edilecek elli davarı memur seçip alırsa ben memura falan damızlıktır, filân tohumluktur, aman bunu alma, falanı a' diye ricaya mecbur oluyorum. Memur da ihtimal ki, benden başka türlü menfaat temin eder. Şu halde diyor (müsadere edilecek ağnamı tefrikini kanun benim reyime bıraksın, ben kendi elimle çıkarp teslim edeyim) diyor. Bütün kimseler böyle şey ediyorlar. Binaenaleyh kanunun ondokuzuncu maddesinde esasen benseneye mahsus olmak üzere dört misli resim tahsilini kabul etmiştir ve bundan sonraki senelerde müsadereyi emretmiştir. Müsadere kabul edilmediği takdirde kanunun kuvveti kesredilir. Binaenaleyh bendenize bu maddenin bu şekilde kalmasiyle beraber fıkranın sonuna müsadere olunacak hayvanat sahibinin sürüden bizzat tefrik edeceği hayvanata munhasırdır diye teklif ediyorum.

REİS — Müzakerenin kifayetine dair takrir var. Müzakerenin kifayetini reye vaz'edeceğim. Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Müzakerenin kifayeti kabul edilmiştir. Takrirler okunacak:

Riyaseti Celileye

Üçüncü maddenin berveçhi âti kabulünü teklif ederim :

Madde 10. — (Yedinci madde mucibince tezkereler sahibine teslim edildikten sonra bir ay zarfında yoklama icra edilir ve bu yoklamada zuhur edecek mektumattan cezaen iki misli resim alınır)

Kastamonu
Çiftçi
Mehmed

Riyaseti Celileye

Onuncu maddenin âtideki şekilde tadilini teklif eylerim.

9 . 2 . 1340
Erzurum
Halit

Madde 10. — Yoklama esnasında defter harici zuhur eden davar ve canavar kaçak addolunarak beş misli resim alınır.

Riyaseti Celileye

Onuncu maddenin berveçhi âti tadilini teklif eyleriz.

Yoklama esnasında defter harici zuhur eden davar, deve ve canavar resmi cezaen beş misli olarak istifa olunur.

Çorum
Dr. Mustafa

Antalya
Ahmed Saki

Riyaseti Celileye

Madde 10. — Yoklama esnasında defter harici zuhur eden davar, deve ve canavar kaçak olarak zab't ve müsadere olunur. Ancak müsadere olunacak hayvanat sahibinin sürüden bizzat tefrik ve teslim edeceği hayvana munhasırdır.

Bozok
Süleyman Sırrı

Riyaseti Celileye

Yoklama esnasında zuhur edecek davar, deve ve canavardan beş misli cezayı nakdi alınacağına dair onuncu maddenin olveçhile tadilini teklif eylerim efendim..

Bayezid
Süleyman Sudi

REİS — Efendim evveleminde davar, deve, canavar demek lâzımgeliyor. Zaten yukarıdan beri maddeleri bu suretle tashih ediyoruz. Binaenaleyh maddeyi bu suretle tashih edeceğiz.

TALÂT B. (Ardahan) — Reis Bey devenin müsadereyi pek ağır olmaz mı?

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Müsade-reyi kabul etmiyoruz.

REİS — Davarın da müsadere-i ağırdır efendim. Efendim! Tadil takrirlerinden evvelemir-de Kastamonu Mebusu Mehmed Fuad Beyin tek-lifini reyinize vaz'edeceğim.

(Mehmed Fuad Beyin takriri tekrar okun-du)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — O va-kiht tahsil zamanı geçer; demin kabul ettiğimiz maddeye mugayir olur.

REİS — Efendim! Yedinci madde mucibin-ce tezkereler sahibine teslim edildikten sonra bir ay zarfında yoklama icra edilir. Bu teklifi (kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kal-dırsın. Efendim pek anlaşılma-dı zamunederim. Dikkat buyurunuz rica ederim.

Mehmed Fuad Beyin takriri tekrar okun-du!

REİS — Bu teklifi reyinize vaz'eleceğim. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul etmi-yenler lütfen el kaldırsın!

MUHTAR B. (Trabzon) — Demin kabul edilmıştır.

REİS — Hangi madde mucibince rica ede-rim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efen-dim! Üçüncü madde mucibince kabul ettik.

REİS — Efendim! O halde reye konması lâzımgelir. Reye konmasını arzu eden var mı? (Hayır sesleri) O halde reye koymuyorum. Yal-nız ikinci fıkrasını reye koyacağım, Mehmed Fuad Bey burada cezaen iki misil resim teklif ediyor. Aynı zamanda üç misil, beş misil tek-lif eden takrirler de vardır. Evvelâ iki misil re-ye koyacağım.

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey! Evvelâ en ağır reye konuyor.

REİS — Evvelâ metne en uzak olan tadil teklifleri reye konur. Burada müsadere var-dır. Binaenaleyh iki misli reye vaz'edeceğim. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edil-memiştir.

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Bendeniz dört mislini diyorum efendim.

REİS — Efendim! Takrir yazınız, veriniz. Beş misline dair teklifler vardır.

(Erzurum Halit Beyin takriri tekrar okun-du)

REİS — Bu teklifi reyinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kal-dırsın. Kabul edilmiştir.

REİS — O halde onuncu madde: Yoklama esnasında defter harici zuhur eden Davar, Deve ve Canavar Resmi cezaen beş misli olarak istifa olunur suretinde kabul olunmuştur.

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey. Müsaade eder misiniz? Defter harici denilmesin. Başka köyden almıştır da defter harici bulunur. Baş-ka köyden almış, gelmiş olur da elinde vesikası olur. Defter harici zuhur edip mektum olduğu tahakkuk eden demek lâzımdır.

REİS — Defter harici zuhur edip mektum olduğu anlaşılana...

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Tahakkuk eden.

REİS — Anlaşılan, tahakkuk eden ikisi bir-dir.

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Mektumi-yeti tahakkuk eden daha iyidir.

ALİ ŞUURİ B. (Karesi) — Mektum yerine kaçak kelimesini koyalım.

REİS — Defter harici zuhur edip kaçak ol-duğu tahakkuk eden bu şekilde olacaktır de-ğil mi efendim? (Evet sesleri)

Efendim, bu fıkranın ilâvesini teklif ediyor-lar. Defter harici zuhur edip kaçak olduğu ta-hakkuk eden Davar, Deve ve Canavar Resmi cezaen beş misil olarak istifa olunur. Bu ilâveyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler el kaldırsın. Ka-bul edilmiştir. Binaenaleyh madde şu şekli al-mıştır:.

Madde 10. — Yoklama esnasında defter ha-rici zuhur edip kaçak olduğu tahakkuk eden Davar, Deve ve Canavar Resmi cezaen beş misli olarak istifa olunur.

Onbirinci maddeyi okuyoruz :

Madde 11. — Takstit müddetlerini geçirerek borçlarını vermiyen hayvan sahiplerinden Da-var Resmi Tahsili Emval Kanununa tevfiikan istifa olunur.

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Ha-yır sesleri) Maddeyi aynen reyi âlinize koyuyo-rum.

SABİT B. (Erzurum) — Hayvan sahiplerin-den denildikten sonra davar kelimesi zaittir.

REİS — Evet zaittir.

MUSTAFA FEYZİ Ef. (Konya) — Resmî kelimesi de zaittir.

REİS — Taksit müddetlerini geçiren hayvan sahiplerinden Tahsili Emval Kanununa tevfikân istîfa olunur.

İSMET B. (Çorum) — Sayın Resmî efendim. (Rûsum sesleri)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Hayvan Rûsumu.

MUSTAFA B. (Çorum) — Rûsümü olacak efendim.

MUHTAR B. (Trabzon) — Resim kelimesini ilâve etmekle mesele hallolunur.. Tahsili Emval Kanununa tevfikân resim istîfa olunur. Demek lâzımdır.

REİS — Efendim. Şu şekli arz ediyorum. Taksit müddetlerini geçirecek borçlarını vermeyen hayvan sahiplerinden Tahsili Emval Kanununa tevfikân beş misli istîfa olunur.

İSMET B. (Çorum) — Sayın Resmî efendim.

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey. İfadeden öyle anlaşılıyor ki, Tahsili Emval Kanununa tevfikân her zaman resim istîfa edilecekmiş. Halbuki maksat parayı vermeyenlerden Tahsili Emval Kanununa tevfikân tahsil olduğuna nazaran resim yukarı geçmek lâzımgelir. Hayvan sahiplerinden işbu resim Tahsili Emval Kanununa tevfikân istîfa olunur demek lâzımdır.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bendeniz de şu suretle yazılmasını rica ediyorum.

REİS — Efendim! Encümenlerden rica ediyorum ki, böyle hatalı şeyleri lûtfen görsünler. Heyeti Umumiye burada kelime tashihiyle uğraşmasın.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — İşbu rûsum taksit müddetlerini geçirecek vermeyenlerden Tahsili Emval Kanununa tevfikân istîfa olunur.

REİS — Rica ederim. Ehemmiyetli bir mesele değildir. Uzatmıyalım.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Borçlarını vermeyenlerin borçları Tahsili Emval Kanunu mucibince istîfa olunur.

REİS — Taksit müddetlerini geçirecek borçlarını vermeyen hayvan sahiplerinden işbu rûsum Tahsili Emval Kanununa tevfikân istîfa olunur.

Bu şekli reyinize koyacağım. Kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Madde 12. — Geçici hayvan sahipleri beyannameleri ile beraber resmini defaten vermeye mecburdurlar. Borcunu vermeyenlerin hayvanatından borcuna tekabül edecek miktarı mal memurları tarafından derhal haczettirilip ve mûtaakiben tahsilât komisyonundan alınacak karar üzerine satılır.

REİS — Söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Maddeyi aynen reyinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Madde 13. — Taksit müddetlerinin hulûlünden evvel davar ve canavarlarını bulunduğu yerden diğer bir mahalle geçirmek isteyenler Davar Resmini tamamen öderler. Hayvanlardan bir kısmını nakletmek isteyenlere nakledilecek hayvanlara aid olmak üzere sahiplerine ifrazen tezkere verilir. Her ne suretle olursa olsun tezkeresiz nakliyatda bulunanların hayvanatı kaçak addedilir ve haklarında önüçünü madde ahkâmı tatbik olunur.

REİS — Söz isteyen var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim evveleminde «taksit müddetlerinin hulûlünden evvel davar, deve ve canavarlarını» denilmesi lâzım. Ondan sonra davar, deve ve canavarlarını bulunduğu bir yerden diğer bir mahalle geçirmek isteyenler Davar Resmini tamamen öderler diyor. Fakat bunun bir miadı olmak lâzımgelir. Taksit müddetlerinin hulûlünden evvel ne vakit olursa olsun geçirenler behamehal bu borcu vermeye mecbur değiller. Sayımdan sonra yani ba'dettâdat vermeye mecbur değildir. Binaenaleyh, bu maddenin başına bendeniz ya Türkçe olarak sayımdan sonra veyahut ba'dettâdat denilmesini teklif ederim.

REİS — Efendim Süleyman Sırrı Bey önüçün maddenin baş tarafına «Sayımdan sonra» kelimesinin ilâvesini teklif ediyor. Bu teklifi reyî âlinize vaz'edeceğim. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul etmeyenler el kaldırsın. Kabul edilmemiştir efendim.

MUSTAFA B. (Elâziz) — Deve kelimesinin de ilâvesi lâzımdır.

REİS — Bittabi deve kelimesi ilâve olunacaktır. Efendim. Deve kelimesinin ilâvesiyle maddeyi reyinize koyacağım.

MUSTAFA B. (Çorum) — Reis Beyefendi. Burada bir şey var. Üçüncü satırın başında Davar Resmini tamamen öderler deniliyor. Sayım Resmi denilmesi lâzımdır..

REİS — Mustafa Bey Davar Resmi yerine Sayım Resmi demek istiyorlar. Muvafık mı efendim, bir itiraz var mı? (Hayır sesleri) O halde Sayım Resmi denecektir. Binaenaleyh maddeyi reyi âlinize koyuyorum. «Deve» kelimesi ilâve olunmuştur. «Davar Resmi» yerine «Sayım Resmi» denilmiştir. Maddeyi bu suretle kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler el kaldırsın. Onüçüncü madde kabul edilmiştir.

Madde 14. — Mevaddı sabıkada tâyin olunan vezaifi miadında ifa etmiyerek terahi ve tekasülü görülenler veya vazifelerini suiüstimal edenler hakkında müstacel kaydiyle takibatı kanuniye iera olunur.

Reis — Efendim. Bundan evvel Ali Cenani Bey 14 ncü madde makamına kaim olmak üzere bir madde teklif ediyorlar. Bu kabul olunursa okuduğumuz madde 15 nei olur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Böcek) — Emsali gibi encümene gitmesi lâzımgelir.

REİS — Ali Cenani Bey 14 ncü madde olmak üzere şu maddeyi teklif ediyor:

Madde 14. — Malî sene girdikten sonra davarlarını Türkiye haricine çıkarmak isteyenleri hini ihraç Davar Resmini defaten vermeye mecburdurlar.

REİS — Efendim bu kabul edilirse encüme ne gitmeye lüzum yoktur.

Dr. FUAD B. (Kırkkilise) — Efendim malûmuâliniz Trakya'nın bâzı yerlerinde Bulgaristan'dan kaçan çobanlar gelir, kışlarlar. Bunlar; Yazın Bulgaristan'a geçerken koyunlarıyla geçerler. Bu teklif çok doğrudur. Bendeniz de taraftarım.

MUSTAFA B. (Elâziz) — Bendeniz de Kavanini Maliye Encümeni namına kabul ediyorum.

REİS — Encümen de kabul ediyor. O halde 14 ncü madde yerine kaim olmak üzere (Malî sene girdikten sonra davarlarını Türkiye haricine çıkarmak isteyenleri hini ihraçta Davar Resmini

defaten vermeye mecburdurlar) maddesini reyi âlinize koyacağım. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Etmeyenler el kaldırsın. Madde kabul edilmiştir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bu madde hangi kısma ilâve edilecektir? Çünkü 3 ncü kısım ceza ve ikramiye bahsidir.

REİS — 14 ncü madde kabul edildi efendim.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Tamam; fakat ikinci kısım dâhilinde kalacak, ikinci kısma alınacak diyorum. Bendeniz onu teklif ediyorum.

REİS — Ali Cenani Bey teklifiniz ne suretledir, 14 ncü maddeyi hangi kısma koyacağız?

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Cezaya ait değildir.

ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Ayrı bir hükümdür. Ayrı madde olsun.

REİS — Ayrı madde olacağı tabiidir. Lâkin kanun kısım kısmıdır. Şimdi müzakeresini bitirdiğimiz kısım ikinci kısmıdır. Buraya mı dâhil olsun, yoksa müzakere edeceğimiz üçüncü kısma mı geçsin? Kalacak. (İkinci kısma ilâve edilecek sesleri)

İkinci kısımda kalacak değil mi efendim?

ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Evet efendim.

REİS — Pekâlâ, buna itiraz var mı? (Hayır sesleri) İkinci kısmın nihayetine ilâve olunacak onbeşinci maddeyi okuyoruz efendim.

Üçüncü kısım

Ceza ve ikramiye

Madde 15. — Mevaddı sabıkada tâyin olunan vazaifi miadında ifa etmiyerek terahi ve tekasülü görülenler veya vazifelerini suiüstimal edenler hakkında müstacel kaydiyle takibatı kanuniye iera olunur.

REİS — Söz isteyen var mı efendim? (Hayır sesleri) Onbeşinci maddeyi aynen reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyiâlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Onbeşinci madde kabul edilmiştir.

Madde 16. — Vazaifi muamelâtı vaktinde ifa ve tahsilâtı ikmal eden nahıye müdürü ve heyeti ihtiyariye namına muhtar ve mal müdürü ile muntakalara gönderilen memurini tahsilıyeye o mahal hasılatının yüzde beşini tecavüz etmemek üzere Maliye Vekâletince takdir olunacak dere-

cede ikramiye verilir. (Memurine verilecek bu ikramiye bir aylık maaş ve tahsisatları miktarını tecavüz etmez ve heyeti ihtiyariye ikramiyeleri, kendi sayım defterlerine nazaran tahakkuk edecek hâsılâtın yüzde ikisi nisbetindedir.)

REİS — Söz istiyen var mı efendim?

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim, bu da faydası olmayan bir ikramiyedir. Memurini maliye, mülkiye vazifesini ifa ediyor. Esasen vazifesi vergi tahsil etmek, âsâyişi muhafaza etmek... Ve ilâ âhiridir. Bu vazifeleri ifa eden her hangi bir memurdan başlayarak bu vazifeyi ifa ettiğinden dolayı defterdara ve daha yukarıya kadar mükâfat vermek gibi lüzumsuz ve mânasız bir şey tasavvur edemem. Memuriyeti iktizası olarak kemali ciddiyetle çalışması lâzımdır. Bu ikramiyeyi vermediğimiz takdirde dahi memuriyetinin devam ve bakası için bu vazifeyi ifaya mecburdur. Bu nedir yani, yüzde beşi tecavüz etmemek üzere Hima-yeyi Etfale verin, yetimhanelere verin, nedir bu?

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Muhtarı istisna edin, o bir vazife görür.

MUSA KÂZİM Ef. (Devamla) — Onu da düşünürüz. Fakat bu mânasız bir şeydir. Hazreti Âdem'den beri bu ikramiye vardır. Bu mânasız bir şeydir, bunu tayyetmek lâzımdır.

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Efendim, burada, vazâif ve muamelâtını vaktinde ifa ve tahsilâtı ikmal eden nahiye müdürü ve heyeti ihtiyariye namına, deniyor ve «muhtar ve mal müdürü ile muntakalara gönderilen memurini tahsilîyeye o mahâl hâsılâtının yüzde beşini tecavüz etmemek üzere Maliye Vekâletince takdir olunacak derecede ikramiye verilir.» deniyor. Burada esasen müphemiyet vardır. Heyeti ihtiyariye namına kendileri mi alacak, yoksa ayrı ayrı mı alacaklar? Mamafih her ne olursa olsun ikramiyeye lüzum yoktur. Köylü, vergisini veriyor, alınan vergi mahalline sarf edilmek lâzımdır. Esasen bu memurinin maişetini de Meclisi Âliniz düşünüyor, maaşını veriyor. Eğer bu vazifeyi onlar göremiyorsa ayrı bir memur tâyin ediniz. Tüccar malı gibi yüzde üçünü şuna, beşini buna vererek bir de taksimata, israfata kalkışmıyalım. Bendeniz bu maddenin tamamen tayyını teklif ediyorum. Kabiliyeti tatbikiyesi yoktur.

VEHİBİ B. (Karesi) — Efendim, nazariyat-tan ziyade memlekette, idarede fiiliyata bakalım. Hakikaten memurlar burada vazifelerini yapıyorlar. Zaten buralarda bir mal müdürü, bir nahiye müdürü, bir de heyeti ihtiyariye var. Memurların vazifeleridir, görmelidirler. Bu doğrudur ve bunlar vazifelerini görmeye mecburdurlar. Fakat bu evvelece tahsildarların elinde olmayan bir vazifeydi ve doğrudan doğruya mükellefin tarafından mal sandığına teslim edilirdi. Temenni ederiz, tahsildarlar kalkar da inşâallah eslem bir yol meydana getirilir. Fakat bugün tahsildarlar vasıtasıyla tahsil edilir ve nahiye müdürleri ile muhtarlar tarafından teslim edilir. Bu adamlara ikramiye verirsiniz köylünün lehine değildir, aleyhinedir. Vakit ve zamaniyle getirmez, ihmal eder, teslim eder, teslim etmez ve nihayet elinden para çıktıktan sonra şurada görüğümüz Tahsilî Emval Kanununa tevfikkan yaparlar. Daha ağır olur. Şimdiye kadar çok teerrübe edilmiştir ve bilfiil teerrübe ettik. On para verdiğiniz halde hem Devletin vergisi alınıyor, hem de köylü borcundan vakit ve zamaniyle kurtulmuş olur. Muhtar, ihtiyar heyetine her zaman vermelidir ve vermek lâzımdır. Çünkü bunlar üzerlerine bu vazifeyi sırf emvali umumîyeye hizmet etmek için alıyorlar. Yani bir köy hizmeti değildir, hidematı umumîyedir. Binaenaleyh vazâifî umumîyeye hizmet etmeleri dolayısıyla onların da almaları lâzımdır. Onların gördükleri vazifenin ücretleridir. Bendenizce mahalli memurlarına verilmesiyle köy muhtar ve heyeti ihtiyariyesine vermek zaruridir. Vazâifî umumîyeyi meccanen gördürmek istiyorsunuz.

EMİN B. (Eskişehir) — Efendim bendeniz de maliye memurlarına böyle Ağnam Vergisinin tahsilinden dolayı bir ikramiye vermenin tamamen aleyhindedim. Yalnız bizim her şeyde olduğu gibi memurlarımıza da şu işi yapacağımız diye bir program tesbit edilip verilmemiştir. Evet maliye memurlarına bir ikramiye verilmelidir, Heyeti Umumiye vazâifini ifa edenlere verilmelidir. Fakat Ağnam Vergisinde tahsilâtından dolayı değil. Muhtarlara gelince : Her külfet, nimet mukabili devler yani ortadan tadat usulünü binnetice lâğ-

vettik. Bunun için muhtarlara esaslı bir ikramiye vermeli ve buna da hakikaten Musa Kâzım Efendinin buyurduğu gibi kâğıt üzerinde bırakmamalıdır. Kanunen musarrah olan hakkını da alamazsa ona insan denilmez. Binaenaleyh heyeti ihtiyariyeye mutlaka ehemmiyetli bir mükâfat verilmelidir.

Maliye memurlarına verilecek mükâfatın tayyını bendeniz de teklif ediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim bendeniz, 1336 senesinde arz etmiş olduğum lâyihamın esbabı mucibesinde de memurine aidat verilmesinin tamamıyla aleyhinde bulunmuştum. Yalnız nimet külfete göredir. Malûmuâlimiz şimdi kabul ettiğimiz maddede vazifesini tamamıyla ifa etmemiş veyahut matlubolan defterleri vakit ve zamanında tanzim ederek vermemiş olan heyeti ihtiyariyeyi mesul edip teeziye ediyoruz. Bu bir külfettir. Buna mukabil bir nimet lâzımdır. Tahsildarlar evvelece Ağnam tadadediyorlardı. Bir külfot idi ve aidat alırlardı. Şimdi tahsildarlar kalmadı, yalnız heyeti ihtiyariyenin tabii hizmeti masruf oluyor. Bunun için yalnız heyeti ihtiyariyeye muhasır olmak üzere aidat verilmesi muvafıktır. Şimdi burada maddenin sonunda «yüzde ikisini geçmemek üzere» diyor. Meselâ bin ağnamı bulunan bir köyde yüzde iki hesabıyla ikiyüz kuruş aidat verilecek. Heyeti ihtiyariye; imam; muhtar zannederim beş kişiden mürrekkeptir. Bu ikiyüz kuruştan beş kişiye bilmemki kırkar kuruş mu düşer? Bu hiçbir şeydir. Binaenaleyh bu aidatın yalnız muhtarlara ve heyeti ihtiyariyeye inhisar etmek şartıyla hiç olmazsa yüzde iki buçuk nisbetinde kabulünü ve maddenin o suretle tashihini teklif ediyorum.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim bendeniz de Süleyman Sırrı Beyin beyanatına iştirak ediyorum. Davar tadadında, yoklamasında memurlara yardım eden muhtar ve heyeti ihtiyariyedir. Önlerine düşerler, hayvanatın bulunduğu ağula, mandıraya giderler, bunlar her şeyde Devlet memurlarına hizmet ederler. Bunun için hiç olmazsa ağnam münasebetiyle kendilerine ikramiye verilmenin çok muvafık olacağı kanaatindeyim. Bendeniz de bir takrir

takdim ediyorum. Yüzde ikibuçuk veya üç olarak kabulünü rica ederim.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Efendim. Burada yüzde beş ikramiye meselesi vardır. Bu ikramiyenin bir kısmını memurine bir kısmını da heyeti ihtiyariyeye vereceğiz. Bendeniz şunu demek istiyorum ki ahaliyi tenvir etmek noktai nazarından kim getirip de kendi boreunu sandığa teslim ederse ondan yüzde beş noksan alalım. Bu suretle hem kendisini Hükümet makamına, bir makama, ne, ise, oraya alıştırmış oluruz. Hem de aynı zamanda kendi boreunu kendisi vermeye alıştırmış oluruz. Binaenaleyh bu suretle kabulünü teklif ederim.

HÜSNÜ FEHMİ Ef. (Kastamonu) — Takrir ver.

REİS — Efendim. Başka söz isteyen arkadaş yoktur. Onaltıncı maddenin müzakeresini kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın; aksini reye koyuyorum, kâfi görmiyenler lütfen el kaldırsın; onaltıncı maddenin müzakeresi kâfi görülmüştür. Takrirler okunacak :

Riyaseti Celileye

Tadadın lâğvından maksat tasarruftur, binaenaleyh ikramiyenin tayyını teklif ederim.

Van
İbrahim

Riyaseti Celileye

Vazaif ve muameleâtı vaktinde ifa ve vaktinde tahsilâtı ikmale yardım eden muhtar ve heyeti ihtiyariyeye o karyenin hasulatından yüzde ikisi nisbetinde ikramiye verilir.

Bolu
Şükrü

Riyaseti Celileye

Onaltıncı maddedeki yüzde iki ikramiye-min yalnız muhtar ve heyeti ihtiyariyeye hasrını teklif ederim.

Çorum
İsmail Kemal

Riyaseti Celileye

Heyeti ihtiyariyeye verilecek ikramiyenin yüzde beş nisbetine iblâğım teklif ederim.

Çanakale
Şükrü

Riyaseti Celileye

Onaltıncı maddede mevcut ikramiye fıkralarının tayyını arz ve teklif ederim.

Konya
Musa Kâzım

Riyaseti Celileye

Onaltıncı maddenin tayyını ile (boreunu kab-
lettalep Hazinei maliyeye tesviye edenlerden
yüzde beş tenzîlât yapılır) şekline ifrağını tek-
lif eylerim.

Çorum
Mustafa

Riyaseti Celileye

Onbeşinci maddenin tayyını teklif ederim.

Kastamonu
M. Fuad

Riyaseti Celileye

Madde 15. — Sayım parası miadında tahsil
edilen köy heyeti ihtiyariyesine resmî % iki
buçuğu aidat olarak verilir.

Maddenin berveçhi bâlâ tadilini teklif ey-
lerim.

Yozgad

Süleyman Sırrı

REİS — Efendim, takrirler okundu. Ev-
veleminde onaltıncı maddenin tayyına dair
olan teklifi reyî âlinize vaz'edeceğim. Kabul
edenler lütfen el kaldırsın, (Anlamadık sesleri)
Efendim, onaltıncı maddenin tayyını teklif
ediyorlar. Onaltıncı maddenin tayyını kabul
edenler lütfen el kaldırsın.

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — Efen-
dim heyeti ihtiyariye alıyor mu?

REİS — Efendim zannederim ki sözlerin
kâfi derecede Türkçedir. Maddenin tayyını
kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyî
âlinize arz ediyorum. Kabul etmeyenler lüt-
fen el kaldırsın. Tay kabul edilmemiştir. (Ta-
dil var sesleri) Tadil tabii var. Efendim,
onaltıncı maddede mevcut ikramiye fıkraları-
nın tayyını teklif ediyorlar. Bu teklifi reye
koyacağım. (Konamaz sesleri) İkramiye fıkrala-
rının tayyına dair teklif var; bu teklifi reye
vaz'edeceğim.

VEHBİ B. (Karesi) — Madde zaten ikra-
miyeden ibarettir. Fıkraları ayrıca tay için
reye konmaz. Tayyın esası reddedilmiştir.

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) —

Onaltıncı madde ikramiyeden ibaret, mademki
tay kabul olunmadı; artık bu takririn reye
vaz'ına mahal yoktur.

REİS — O halde efendim bu takriri reye
vaz'etmiyorum.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Bendenizin
takririni...

REİS — Takririnizi reye koyacağım; ik-
ramiye ile alâkası yoktur.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Bendenizin
takririm çok tadilatı ihtiva ettiği için en ev-
vel reye koymak lâzımdır.

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Tak-
rirlerin içinde heyeti ihtiyariyeye ikramiye ver-
mek isteyenler de var.

REİS — Bolu Mebusu Şükrü Beyin takri-
rini okuyoruz.

(Şükrü Beyin takriri tekrar okundu).

REİS — Efendim Süleyman Sırrı Beyin
teklifi de aynı mealdedir.

(Süleyman Sırrı Beyin takriri tekrar
okundu).

REİS — Bu teklifi esas itibariyle reyî âli-
nize koyacağım. Nazarı mütalâaya alanlar lüt-
fen el kaldırsın, aksini reye koyuyorum; na-
zarı mütalâaya almıyanlar el kaldırsın, efen-
dim iyice anlaşılıyor; elektrik ziyasından,
zannederim. Nazarı mütalâaya alanlar lütfen
ayağa kalksın, aksini reyî âlinize arz ediyorum;
nazarı mütalâaya almıyanlar lütfen ayağa
kalksın; nazarı mütalâaya alınmamıştır efen-
dim.

Efendim, birtakım rüfeka da onaltıncı mad-
dedeki ikramiyenin yalnız heyeti ihtiyariyeye
hasrını teklif ediyorlar; bunu da ayrıca reyî-
nize koyacağım.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis
Bey, onaltıncı maddede iki türlü ikramiye tek-
lifi var; birisi yüzde beş, diğeri yüzde ikidir.
Hangisi ise tefrik edilsin, tasrih edilsin. Tered-
düt hâsıl olur. (Yüzde iki sesleri).

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Yüzde iki teklifi
bendenizindir.

REİS — Efendim, İsmail Kemal Bey, yüzde
iki ikramiyenin yalnız heyeti ihtiyariyeye has-
rını teklif ediyor. Nazarı mütalâaya alanlar
lütfen el kaldırsın, aksini reye vaz'ediyorum.
Nazarı mütalâaya almıyanlar lütfen el kaldır-

sın, nazarı mütalâaya alınmıştır efendim. Encümenene gidecektir. 16 nci madde ona göre tanzim olunacaktır. Bir de Mustafa Beyin teklifi vardır.

(Mustafa Beyin takriri tekrar okundu).

REİS — Bu teklifi esas itibariyle nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın. Alınmayanlar lütfen el kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmıştır. Binaenaleyh gerek Mustafa Beyin, gerek bundan evvel reyeye konulup nazarı mütalâaya alınan İsmail Kemal Beyin takrirleri ile maddenin yeniden tanzimi için onaltıncı maddeyi encümenene veriyoruz.

Madde 17. — Alâkadar memur ve heyeti ihtiyariyelerden başka her kim fazla koyun ve keçi ve canavar haber verirse kendisine iki misil resim ikramiye itâ olunur.

REİS — Söz isteyen var mı?

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Anlaşılmıyor, encümen izahat versin.

REİS — Efendim izahat verecek misiniz? (Hacet yok sesleri). İzahata hacet yok diyorlar.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis Beyefendi müsaade buyurur musunuz? Maddede haber verirse kaydı var. Haber vermekte eğer ikramiyenin verilmesi kastolunmaz. Haber verilen ağnamın kaçak olduğu tahakkuk ederse şeklinde olması lâzımgelir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Yani bundan evvel kaçak olduğu tahakkuk eden ağnam için beş misli ceza demiştik. Bunun mislini mi vereceğiz, mektumiyeti tahakkuk ettikten sonra ceza veren adama bunu verirse bu madde ile tearıüz teşkil ediyor. Onun için nazarı dikkate alınmak lâzımdır. İki midir? Dört misli olsaydı iki mislini muhbire verecektik. Fakat beş misli kabul ettiğimize göre bunun da o suretle, o nisbette nazarı itibara alınması lâzımdır.

REİS — Efendim yüzde iki misil resim almaktan maksadınız nedir? Kaçak dâvarlardan alınan cezanın iki misli midir, yoksa resmi aahmın iki misli midir?

MUSTAFA B. (Elâziz) — Resmi aslinin iki mislidir.

REİS — Resmi aslinin iki misli olduğunu söylüyorlar.

MEHMET B. (Biga) — Develerden maksat işe yarayanları da dâhil midir? İzahat versinler.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Bendeniz encümenin müzakeresine iştirak ettim, izah edeyim.

MEHMET B. (Biga) — Reis Beyefendi. Kanunda sarahat olduğu için sarfı nazar ediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim Resimin aslı yirmi kuruş, yirminin bir misli yirmi daha kırk kuruş verecektir. Yani beş mislinin ikisi verilecektir. Yüz kuruşun kırk kuruşu muhbire, altmış kuruşu hazineye kalacaktır.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Madde onu ifade etmemektedir.

REİS — Nee diyorsunuz? Maliye Vekili Bey.

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDULLAH LİK B. (Kângırı) — Kavanini Maliye Encümeni bunu tensibederken, yalnız yirmi beş kuruş olarak yazdığı için bu miktarı az göndü. Kırk kuruş ve kırkaltı kuruş olarak tensibedilmiştir. İki misli o demektir. Resmi aslinin iki mislidir, yani kırk kuruştur.

REİS — Hayır efendim. Sorulan şey o değildir. Şimdi beş misli, kaçak tutulandan alınacaktır. Bu beş mislinden iki misli muhbire verilecek, üç misil hazineye mi kalacaktır?

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHALİK B. (Kângırı) — Evet efendim.

REİS — O halde efendim, icabeden izahat bu suretle verilmiştir. Binaenaleyh maddeyi bu suretle reyeye vaz'edeceğim.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — «Fazla» kelimesi yerine «kaçak» denilirse daha muvafık olacaktı zannederim.

REİS — Efendim. Alâkadar memur veya her kim ise «kaçak» kelimesinin ikamesi muvafık mı efendim? (Muvafık sesleri). O halde efendim. «fazla» kelimesi yerine «kaçak» kelimesini ilâve edelim.

MUSTAFA B. (Elâziz) — Bir de (deve) ilâve edilsin.

REİS — Tabii (doveyi) ilâve edeceğiz. Onu evvelece arz ettim. Şimdi (kaçak koyun, keçi ve canavar haber verirse kendisine iki misli resim itâ edilir.) Madde bu şekli alıyor. Öyle mi efendim?

MEHMET FUAD B. (Kastamonu) — İki misil alınacak cezanın yüzde beşi verilirse daha iyi olmaz mı?

REİS — Madde çok sarıh efendim.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — «Beş mislin iki misli muhbire verilecek» denilse iltibasa mahal kalmaz. Maddede iltibas var.

REİS — Beyefendi: Zatiâliniz, söz aldınız. Ve buna dair evvelece söz söylediniz. Bir takrir verseniz de Heyeti Celileye takririnizi arz etsem ve ikide birde mütaaddit tekliflerde bulunmanız daha iyi olmaz mı efendim? Bir takrir veriniz; arz edeyim. Efendim: maddeyi bir daha okuyacağım :

Madde 17. — «Alâkadar memur ve heyeti ihtiyarilenden başka her kim, kaçak koyun, keçi, deve ve canavar haber verirse kendisine iki misil resim itâ olunur.»

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Reis Beyefendi: Diğer maddelerde davar tâbiri ile ifade olunur. Koyun, keçi demeye lüzum yoktur. Davar, deve, canavar demelidir.

REİS — Efendim: Bu, mühim tâdilatan mâdüt değildir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Böyle karın da görülmemiştir.

REİS — Hakkı âliniz var.. Bendeniz de sizden daha ziyade müştekiyim. Zannederim; kelime tashihâtı ile uğraşılmaz. Maddeyi şu şekilde reyinize koyacağım. Kabul edenler, lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reyinize vaz' ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Madde bu şekilde kabul edilmiştir.

Madde 18. — Hattı fâsılın öbür tarafında rây hakkını haiz olanlar sayım zamanında hudut haricinde bulunanlar hayvanlarının miktarını birer beyanname ile bildirmeye mecburdurlar. Bunlardan alınacak davar resmi mezkûr beyannamelerde muharrer miktar üzerinden tahakkuk ettirilerek altıncı madde mucibince tahsil olunur hudut dâhiline avdetlerinde beyannamelerden fazla zuhur edecek hayvanata ait resim defaten ve derhal istifa olunur. Fazla resme ve müsadereye tâbi tutulmaz. Buralarda ashabın müracaat ve talebi üzerine Şubattan itibaren sayım muamelesi iera edilir. Seyyar azayir efradından derhal resim ahz olunur. Meskûn olanların kayıtları iera ve tezkereleri itâ edilir.

REİS — Söz istiyen var mı efendim?

SADIK B. (Karahisarı Sahib) — «Müsadere» kelimesini kaldırmalıdır.

MUSTAFA FEVZİ Ef. (Konya) — Müsadere kelimesi yerine...

REİS — Söz istemedikçe söz söylemeyiniz rica ederim.

SÜLEYMAN SİRRI B. (Bozok) — Müsadere buyurun. Bir kelime arz edeyim. Dördüncü satırda bunlardan alınacak davar resmi, deniliyor ki bunlardan alınacak resim yalnız davar resmi değildir. Diğer hayvanat resmi de vardır. «Davar» kelimesinin tayy ile bunlardan alınacak resim tarzında tadilini teklif ediyorum.

REİS — Efendim, «Davar» tabirinin tayy veyahut «Sayım Resmi» şeklinin kabulü muvafık mı? (Muvafık sesleri). O halde «Davar Resmi» tabirinin yerine «Sayım resmi» tabiri konulmuştur efendim.

SADIK B. (Karahisarı Sahib) — Müsadere kelimesi de kalksın!

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — «Müsadere» kelimesi de kaldırılmalıdır. Çünkü yukarıda «müsadere» kelimesi kalkmıştır.

İSMET B. (Çorum) — «Kaçak» resmine tabi tutulmaz denilecektir.

REİS — «Kaçak resmine tabi tutulmaz» demek lâzımgelir diyorlar. Şu halde madde «fazla resme ve müsadereye tabi tutulmaz» tâbiri yerine «kaçak resmine tâbi tutulmaz» şeklinde tadil edilecektir. Başka bir teklif var mı efendim? Binaenaleyh madde şu şekli almıştır. Okuyacağım :

Madde 18. — Haddi fâsılın öbür tarafında rây hakkını haiz olanlar sayım zamanında hudut haricinde bulunan hayvanlarının miktarını birer beyanname ile bildirmeye mecburdurlar. Bunlardan alınacak sayım resmi mezkûr beyannamelerde muharrer miktar üzerinden tahakkuk ettirilerek altıncı madde mucibince tahsil olunur. Hudut dâhiline avdetlerinde beyannamelerinden fazla zuhur edecek hayvanata ait resim defaten ve derhal istifa edilir. Kaçak Resmine tabi tutulmaz. Buralarda ashabının müracaat ve talebi üzerine Şubattan itibaren sayım muamelesi iera edilir. Seyyar azayir efradından derhal resim ahz olunur. Meskûn olanların kayıtları iera ve tezkereleri itâ edilir.

REİS — Maddeyi reyî âlilerine vaz' ediyorum. Maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reyî alilerine vaz' edeceğim.

Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Madde kabul edilmiştir efendim.

Madde 19. — Tahakkuk eden davar resmine tezkerelerin tebliği tarihinden ve müsadere de tarihi müsadereeden itibaren on gün zarfında mahallî idare meclislerine itiraz olunabilir. İdare meclislerine bu hususta verecekleri kararlar katidir. Haklı çıkanlara cibayet olunan resim veya davarları satılmış ise esmanı iade olunur. Ancak işbu itirazat resmin tahsilini vesair icabeden muamelâtın ıerasını tehir etmez.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Efendim! Onuncu madde de «kaçak olduğu tahakkuk eden» diye tadil ettik. Maddeyi kaçak olduğu tahakkuk eden... Burada kaçak olduğu ihbar edilir veyahut mal memurları tarafından kaçak diye itiraz edilirse, itiraz tetkik edilmezden evvel bunun davarı sattırılıp beş kat resmi denhal alınacaktır. Halbuki bu doğru değildir. Muvafıkı madelet değildir. Mağduriyetini mucip olur. Bendeniz bilirim ki; mektumdur diye ihbar edilmiş ve Muhasebei Maliye de mektuptur diye resim istifasına kararını vermiş, davarı satmışlar ve resmini almışlardır. Ahiren itiraz vukubulmuş ve mektum olmadığı tahakkuk etmiş. Halbuki davar satılmıştır. İşte böyle bir vakayı bizzat gördüm. Sonra haczen satılan davarın nasıl ve ne fiyatla satılacağını bilirsiniz. 100 liralık davarın kırk lira olarak bedeli verilmiştir ve köylü kırk lira almıştır. Bunun için çok hukuk zayi oluyor, çok yazık oluyor. Mamafi bir şey hatıra geliyor ki: «İtiraz vukuunda bu tehir olunursa tahsilâta nakîse gelir» halbuki bu itirazı mahallî meclisi idarileri tetkik edecek ve karar verecek.

ISMAIL KEMAL B. (Çorum) — Zaten müsadereyi kaldırdık.

AHMED HAMDİ B. (Devamla) — Müsadere değil efendim, itiraz edilse de resim istifa olunacak diyor. Yani resmin tahsilini tehir etmiyecek deniliyor. Halbuki itiraz vukuunda bunun mektum olmadığı anlaşılırsa davarı haczedildikten ve satıldıktan sonra köylü zarar ediyor ki bu, telafisi gayrikabil olan bir zarardır. İtiraz vukubulursa tehir etsin, itirazı tetkik etsinler; mektum olduğu sabit olursa satsınlar! Sabit olmazsa tahsile lüzum yoktur.

Onun için bendeniz son fıkranın tayyını teklif ediyorum.

REİS — Encümen namına mı söyleyeceksiniz?

MUSTAFA B. (Elâziz) — Efendim, bendeniz maddeyi yukarıda kabul edilen maddelerin hükmüne göre şu yolda teklif ediyorum. (İşitemiyoruz sesleri).

«Tahakkuk eden sayım resmine ait tezkerelerin tebliği tarihinden itibaren on gün zarfında mahallî meclisi idarilerine itiraz olunabilir. İdare meclislerinin bu hususta verecekleri karar katidir. Haklı çıkanlara cibayet olunan resim esamamı iade olunur. Ancak bu itirazat resmin tahsilini vesair icabeden muamelâtın tehirini icabetmez» madde bu şekli alırsa yukardaki maddelerin hükmünü okşar.

ABDULLAH AZMİ Ef. (Eskişehir) — Efendim encümen namına söz söyleyen zatın sözü üzerine burada madde bittabi tadil olunacaktır. Yalnız itirazın ıeraatı tehir etmemesi doğru değildir. Son fıkra tayyedilmek lâzımdır. Sonra «hayvanlar satılırsa» kaydı, zannedirim, müsadereye mâtuftur. Yani «hayvanlar satılır» tâbiri müsadere nazarı itibara alınarak yazılmıştır. Binaenaleyh o müsadere kalktıktan sonra o ibarenin tayyı lâzımgelir.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Resmi vermezse haczen hayvanlar satılır.

ABDULLAH AZMİ Ef. (Devamla) — Madde «tahakkuk eden davar resmine ve tezkerelerin tebliği tarihinden ve müsadere de tarihi müsadereeden itibaren» diyorki, müsadere kalkmak lâzımgelir. Sonra «on gün zarfında mahallî idare meclislerine itiraz olunabilir. İdare meclislerinin bu hususta verecekleri kararlar katidir. Haklı çıkanlara resim ve davarları satılmış ise» ki bu müsadereye aittir, müsadere kalktığı gibi bunun da kalkması lâzımgelir. «Esamamı iade olunur» Binaenaleyh madde baştan başa yeniden yazılmak lâzımgelir. Madde burada yazılamaz. Encümene iade etmek lâzımgelir. Yalnız son fıkranın tayyına dair olan teklif nazarı itibara alınarak encümene iade edilmek lâzımgelir.

REİS — Efendim Abdullah Azmi Efendi; son fıkranın tayyını teklif ediyor; yani «ancak işbu itirazat resmin tahsilini ve sair icabeden muamelâtın ıerasını tehir etmez» fıkrasının tayyını teklif ediyorum.

MUSTAFA B. (Elâziz) — Encümen de o fıkranın tayyî teklifine iştirak ediyor.

HAMDİ B. (Bozok) — Mesele kalmamıştır.

İSMET B. (Çorum) — Maddenin encümeneye yeniden tedvini için gitmesine sebep onuncu maddedeki tadilâttır. Madde encümeneye giderse onuncu maddedeki tadilâta göre tanzim edilecektir. Binaenaleyh son fıkradaki «satılmış» tabiri zaten tayyedilmiştir. Ve zaten onuncu maddeye mütenazıran tanzim edilmek üzere gidecektir. Binaenaleyh burada tay vesair tadil tekliflerinin reye konulmasına lüzum yoktur.

REİS — «Satılmış» kelimesi bahsettiğim fıkrada mevcut değildir. Ondan evvelki fıkra da mevcuttur. «İşbu itirazat resmin tahsilini ve sair icabeden muamelâtm ierasını tehir etmez» fıkrasının tayyîni teklif ediyorlar. Efendim, bu tay teklifini reye vaz'edeceğim; nazarı itibara alanlar lütfen ellerini kaldırsın!

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim sonra herkeş itiraz eder; resmi vermeye kalkışır.

REİS — Aksini reye koyuyorum. Nazarı mütalâaya almıyanlar lütfen ellerini kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmıştır. Binaenaleyh diğer hususata da evvelce kabul edilen maddelere göre tanzim edilmek üzere nazarı itibara alınan bu tay teklifiyle beraber ondokuzuncu maddeyi encümeneye gönderiyorum.

Madde 20 — Kanunun tatbik edildiği ilk seneye munhasır olmak üzere kaçak addolunan hayvanat müsadere olunmayıp sahiplerinden resmin dört misli ceza ahziyle iktifa edilir. (Bu maddenin tayyî lüzum gelir sesleri)

REİS — Bu maddenin tayyî icabediyor, maddenin tayyîna itiraz var mı? (Hayır sesleri) efendim! madde tayyedilmiştir.

Madde 20 — İşbu kanun ahkâmının sureti tatbikiyesi Maliye Vekâletince tanzim olunacak talimatname ile tâyin olunur.

REİS — Söz istiyen var mı efendim? (Hayır sesleri) maddeyi aynen reyi alilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini de reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lüt-

fen ellerini kaldırsın. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 21 — 23 Kânunusani 1303 ve 1 Kânunusani 1320 tarihli ağnam talimatnameleri mülgadır.

REİS — Bu maddeyi aynen reyi âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini de reyi âlilerine vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın, madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 22 — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülüdür.

ALİ SURURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Bu maddelerin sonraya kalması icabeder. Encümenenden öteki maddeler geldikten sonra bunların müzakeresi ve kabulü lâzımdır.

REİS — Efendim encümenenden diğer maddeler geldikten sonra bu maddeleri ayrıca müzakere edeceğiz. Heyeti Celileden bir şey istiham edeceğiz; biraz müsaade buyurun, bütçe Muvazenei Maliye Encümeninden şimdi gelmiştir. Malûmat veriyorum, tabî ve tevzi olunacaktır. Ondan sonra müzakeresine başlayacağız.

Tezkereler

1. — 1340 Bütçesinin takdim kılındığına dair Muvazenei Maliye Encümeni Riyaseti tezkeresi.

1340 senesi Muvazenei Umumiye lâyhasının maateferruat Heyeti Celileye takdim kılındığı arz olunur.

Muvazenei Maliye Encümeni
Reisi
Reşad

REİS — Merbutatı da buradadır. Tabedip tevzi edeceğiz. Sonra usulen bir hafta müddetimiz vardır; ondan sonra müzakeresine başlanır. (Muvafık sesleri)

ALİ SURURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Birinci maddede (deve) yoktur, encümenenden temenni olunur, birinci maddeyi ona göre ıslah etsinler.

REİS — Pazartesi günü içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Mitama müzakerat; Saat:5,15

